

חוברת י'ב

קדל

הרצאה

קרפנין

בישראל ובתפוצות

תוכן הענינים - אינהאלט

עמוד 00

- 1 דבר המערכה - פארווארט
3 די משפחה חסיד - מ, גאלדענבערג -
8 מרכזי חסיד ז"ל - אברהם
10 אחי לייב חסיד ז"ל - אברהם חסיד
13 זכרונות פון געטא קרעמעניץ - רוח קלוג
16 קרעמעניצער יוגענטליכע אין דער פוילישער ארמיי - מאנוס
20 עם ספרו של ישראל אוסיקר "החלוץ בפולין, 1932-1935" - י.ר.
23 ד"ר ישראל צינברג, מאה שנה להולדתו - י. רוכל
26 באזור ביי יעקב שאפיר - מ.ג.
28 בן עירנו יוריק שיכוביץ - מאנוס
34 פ ס י ע מ , הכלל והפרט, ליסט י. רוכל

הצעה להרחבת מסגרת הארבוץ; מבניה בזע לסובה ק.י.ק.;
בספריית ריב"ל; אנשי קרמניץ עם בוני האוניברסיטה העברית;
פרסום דו"ח כספי; עזבונות של פרופ' זאב חסיד ז"ל;
ביקורו של אורח פולני מבין גולי קרמניץ שבלונדון (הגיש
יהושע גולברג)

- 38 לקראת השלמת קרן המילגות - פסח ליטב (ז"ל)
39 מיט די קרעמעניצער אין ישראל - דוד רפופרט, ניו יורק
43 הספרייה ע"ש ריב"ל - עוזי שביט, ראש מכון כץ באוניברסיטת ח"א
44 ברכות מזל טוב

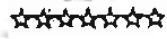
- 46 פארשיידענעס - י.ג. ומ.ג.

קאאפטיסט די טאמשיאיעווער; א ספעציעל געלט זאכלונג לסובה ק.י.ק.;
ד"ר ריב"ל ביבליאטעק; קרעמעניצער צווישן די בויער פון
ירושלימער אוניווערסיטעט; א דין וחשבון פון די געלטער פון
ארגון יוצאי קרעמעניץ קרעמעניצער פאליאקן בענקאן.

49

קבלות פנים מאר געסס אין נייע עוליס:

אברהם סופר, גאסס פון חארקאוו; אברהם יארדאנסקי-סוכסן,
עולה פון סאסקווא; חיים מארדיש און חיים מייסער, געסס
פון ארגענטינע.

הלכו לעולמם

54

פסח ליטב ז"ל - י. רונל

57

אריה ברולח ז"ל, דפנה - י.ר.

58

קוים לדמוחו של דוד כץ ז"ל - שיקע גולדברג

60

מרדכי גולדנברג ז"ל, עכו - יוסף זאלץ

61

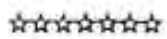
ליב אפלבוים ז"ל, באר שבע - פסח קולר

62

חנחומין

63

ארגענטינער אפטיילונג - מרדכי כץ

דו"חות כספיים

65

שפענדונגען פון אויסלאנד - יהושע גאלבער

66

הפגניה לסוכה קרן הטילבוח ע"ש ריב"ל - פסח ליטב (ז"ל)

67

דיין וחשבון כספי של הארגון לשנים 1972-1973

המערכת: מ. גולדנברג, א. ארגמן, יהושע גולברג, י. רונל.

עיצוב גרמי: א. ארגמן; חרוב לייריש - חנה גולדנברג.

מחיר החוברת - בישראל - 10 ל"י, בחו"ל - 33.

כתובת המערכת: ארגון יוצאי קרמניץ, רח' לה גרדייה 67, חל-אביב 67221.

ההפצה בחו"ל: William Kogan, 6828 Juno Str., Forest Hills, N.Y.

11375, U.S.A.

Marcos Katz, Ciudad de la Paz, 1465, I.D. Buenos Aires, Argentina.

Max Desser, 158 Anderson Ave., Winnipeg 4, Man. Canada.

אח דבר המערכת של חוברת י"א סיימנו בחקורה ובציפיה לחקופה רגועה ויציבה, אכן, הרביעה לא באה ואף לא היציבות. נספרים אנו על אירועים חמורים מכפנים ומבחוץ. עם זאת - עולם במנהגו נוהג, מעשי היצירה מתקדמים אף מתרחבים בכל השטחים ובזאת כחנו, עולמנו הקטן, עולמם של יוצאי קרמניץ בישראל, מצטרף אף הוא לאווירת היצירה ומקיים אח מעילוהו בענפים שונים.

ובזאת מבישים אנו את החוברת י"ב של "קול יוצאי קרמניץ", והיא עשויה באופן שונה במקצת מהחוברות הקודמות. המאמרים והאינפורמציה ניתנים בשתי השפות, עברית ויידיש, כמקורב, ושנית, וזה העיקר, המיכנה של החוברת הוא מדורים, מדורים. פתחנו במדור נרחב (3 מאמרים) על בית המיד. המדור השני נועד לזכרונות מן העבר: הגיסו, הנוער היהודי בצבא פולין, סקירות על ספריהם החשובים של אנשי קרמניץ: ישראל אוסיקר וד"ר צינברג, המדור השלישי מספר על המתרחש בקרב יוצאי קרמניץ בישראל: על שאפיר, יוריק פייכוביץ, "פסיפס", על קרן המילונות וסקירתו של דוד רפפורט. המדור הרביעי מזכיר את החברים שהלכו לעולמם. המדור החמישי מספר על האירועים בקרב החברים ובארגון. המדור השישי נועד לחברינו בארגונינו, ואחרון אחרון - מדור מיוחד נועד בשלהי החוברת לדו"חות כספיים.

אם תידוש זה, שינוי המיכנה, יתקבל על דעת החברים נמשך בדרך זו גם להבא ואנו רוצים לקוות שהחוברות יופיעו במועד הנכון.

עקב ההתייקרות העצומה גאלצנו להעלות במדה ניכרת את מחיר החוברת, 10 ל"י במקום 6 ל"י, ואנו פונים לחברים בבקשה להעביר ללא דחיה את דמי החתימה, ומי שחייב בעד העבר - יוסיף נא גם את החוב כדי להבטיח את הופעת החוברות להבא,

קיינמאל וועל איך נישט פארגעסן מיין ערשטן באזוך בא אייך אין שטוב
אין בערקליי, ווען לילה איז געווען פול מיט חן און ענערגיע און איך
שיינענדע פערזענליכקייט האט באצויבערט אלע באזוכער פון אייער הויז.
איך בין באצויבערט געווארן מיט דער ברייטקייט פון אירע קענטנישן.
פון איר אינטערעס אין מוזיק, פאעזיע און פראזע, פון איר נאטירליכער
נייגעריקייט און איר אויפריכטיקן ווילן צו וויסן אלעס וואס ס'טוט
זיך אין ישראל און אויף דער וועלט. בא אייך אין שטוב האב איך געפילט
אז לביין ווידער אינדרהיים, דא האב איך געפונען א מקדש מעט פאר אלעס,
וואס איז מיר טייער: די ליבע צום מענטש, וויסנשאפט, יידישער
טראדיציע, די זארג פאר דעם מענטשליכן גורל און דער צוקונפט פון יידישן
פאלק און כרינה ישראל. "

באמערקונגען:

* באראק האט אין יאר 1919 צוזאמען מיט זיין חבר, דעם שערער זשינזשיראו'ס
זון, אין שפיץ פון אייניקע הונדערט אוקראינישע פארטיזאנער, אין א
בלוטיקן קאמף, צושטעטערס די געטמאנצעס און פארכאפט קרעמעניץ. זיי האבן
דערביי געעפנט די טורמע און באפרייט די פאליטישע ארעסטירטע, צווישן
זיי אייניקע יידישע כלל-טוער.

** יוסף שניידער האט אין יאר 1920, אין געהיימניס ארגאניזירט אן אויפשטאנד
אין א צאל דערפער ארום קרעמעניץ און דובנע קעגן דער פעטליזירישער
מאכט אין די שטעט. ער איז נאכדעם געווען א מיטגליד פון קרעמעניצער
רעווקאט וואו מ'האט נאכער דערציילט איז ער געווען צווישן די ערשטע
באפרייער פון קיעוו, וועלכע איז דאן געווען אונטער דער מאכט פון די
דעניקישע פאגראממשטיקעס.

מרדכי חסיד ז"ל

יום ב' בחמוז חס"ד מלאו 25 שנה לפטירתו של ר' מרדכי חסיד ז"ל, חובב ציון ותיק, אשר חי את רוב שנותיו בקרמניץ. הוא היה, גם אפשר לכנותו כך אחד מאנשי משפחת האדמה היהודיים בגולה. רוב ימיו עסק במקצוע היערנות ובגידול חבואות בשטחים שהיו מתמנים מהיערות לאחר כריחתם. בצעירותו עבד

כמנהל עבודה באחוזות שיהודים

היו חוכרים מאת ה"פריצים"

ורכש ידע בחקלאות. הוא עבד גם

כפקיד באחוזותיו החכורות של

ר' אלעזר צינברג, אביו של

ד"ר ישראל צינברג, ההיסטוריון

הנודע של ספרות ישראל. בביקוריו

של ישראל בביה הוריו בימי

תופשותיו, בהיותו סטודנט, היו

שניהם מסיירים את השדות כשהם

רכובים על מוסים. ביתו של

ר' מרדכי בקרמניץ היה בקצה העיר

וצמודים לו גן פירות וגינת ירקות

שהיתה מעובדת ומטופחת ע"י אשתו

שפרינצה ז"ל. גם פרה חולבה היתה

תמיד בחצר. בהיותו מעורה בחקלאות,

היתה משאת נפשו לעלות לארץ ישראל

ולהיות בה עובד אדמה. בקרמניץ נתן

את ידו לכל פעולה ציונית שהתנהלה

בחנאי מחתרת במשטר הצארי. בביתו החקיימו האספות הציוניות הראשונות. לרוב – במוצאי

השבתות ובהן החובכחו על נושאים לאומיים שונים והוקראו דברי ספרות. בזמן האספות

היה אחד מבני המשפחה עומד על המשמר וצופה שמא מי שהוא לא רצוי יכול להוסיף ויגלה

מרדכי חסיד און זיין פרוי שפרינצע

למשטרה את קיום האספה. במקרה כזה היתה האספה מוטוית כמסיבת יום הולדת ולשם כך היו תמיד מוכנים על השולחן דברי חקירות, בביתו החקיים הנשף הראשון של חלמידי בית הספר העברי של יוסף בורשטיין, בחג הפורים, שהוסק באמצע ע"י המשטרה, אשר חשדה שזו אספה פוליטית. ר' מרדכי, שעליו הוטלה האחריות לנשף, הובל למאסר ושוחרר למחרת ע"י השחלוחת של עסקני העיר.

לקראת עלייתו לארץ הוא שלח את בנו זאב ללמוד בבית הספר החקלאי בפתח-חקה והטיל עליו לחקור בדבר רכישת נחלה חקלאית, שכל המשפחה חוכל לעבור בה. אולם מלחמת העולם הראשונה הפרה את חכניו והמשפחה נשארה בגולה. הוא זכה לעלות עם אשתו שפרינצה ז"ל רק בערוב ימיהם בשנת 1936, לאחר עלייתם של בניו אברהם ויעקב ובחן פייגה ובעלה נחמיה גרמן עם ילדיהם.

גם בהיותו בארץ לא קפא על שמריו. במקום מגוריו. רמת יצחק, חסר מקום חפילה בציבור, והוא יזם פעולה ליסוד בית כנסת ושקד על הקמתו עד הגמר. הוא פעל גם למען ייסוד קופה לגמילות חסדים לאנשים נצרכים, וכן פעל למען איחוד השכונות עם העיר רמת גן כדי לאפשר את פיתוחה והרחבת שדותיה. כאשר היה מבקר אצל בנו יעקב בקבוצת כנרת, לא היה קץ להחרשמוחו מהשכלולים הטכנולוגיים והשיטות המודרניות בעיבוד השדות והיה מצסער שאיחר לעלות ונצטר ממנו לעסוק בחקלאות. אשתו שפרינצה היתה עזר כנגדו בעולותיו הצבוריות, היא נפטרה בשנת 1942 משבץ לב, כאשר נודע לה על השמדת יהודי קרמנץ ובתוכם שני בניה ובתה עם ילדיהם.

ר' מרדכי נפטר בשנת 1949 ועזר זכה לראות את מדינת ישראל בחקומתה. הוא זכה גם לראות את בנו זאב, אשר בא מארצות הברית לבקרו בתום מלחמת העולם השנייה והוא מוכתר בחואר פרופסור מאוניברסיטת ברקלי שבקליפורניה ומדען בעל שם עולמי.

ז א ב א ח י ז " ל

(עם פטירתו של ד"ר זאב חסיד)

אב נולד בשנת 1896 בכפר ליסק על הגבול של מחוז אוסטרחה, בשנת 1903 עברה משפחתו לחוה החקלאית שלייד הכפר אורסק, שהיחה בבעלותה של השותפות מרגולים אח קרטמן ונוהלה ע"י אבינו. בחוה זו גידלו חבואות. היה עדר גדול של נקר לחלב ובעיקר עסקו בענף היערנות. יערות היו בסביבה בשפע.

אח זאב אני זוכר מהיוחיו בגיל 11. היו כבר אז משפחה כמה ילדים שהיו זקוקים לחנוך. לשם כך החזיקו בבית מורה מהעיר, אברך משכיל שלימד אותנו לימודי יהדות ואת המבוגרים יותר גם לימודים כלליים. זאב לא גילה תשוקה יתרה ללימודים, לבו נטה למיזולים ביער, היה אוהב לספס על עצים גבוהים, ללכוד צפרים, לאסוף צמחים. היה בו כשרון לציור מילדותו וחיבה מיוחדת היתה בו לצייר סוסים וסייחים. את רוב ימיו בקיץ אהב לבלות בחברת הרועה ואסיל במרעה של הבקר. אבא היה נוזף בו על שהוא נוטש את הלימודים. "מה יהיה בסופך? הלא תיהפך לפאסטאך" (רועה).

כאשר גדלו הילדים והיו זקוקים לחנוך יותר טריר עברה המשפחה לקרמניץ. אבי היה עושה

כל ימי השבוע בחוה ורק לשבחות בא הביתה. זאב נכנס לביח הספר הממשלחי לנערים יהודים, שבהנהלתו של גולדמברג, שם למדו למורים כלליים ואילו לימודי היהדות הוא. למד בשעות אחה"צ בבית ספרו של יוסף בורשטיין. כאשר גמר את ביח הספר הממשלחי עמדה בעיית המשך השכלתו. האוסטרי היחידי להשכלה תיכונית היה בעירנו בית הספר למסחר, אולם שם למדו גם בשבחות ואבי לא הסכים שכנו יחלל את השבת. המשיך איפוא זאב ללמוד מפיו אשר מנוסב

באופן אקסטרני ולימודים עבריים מפי המורה אהרון שמעון שטאל. כעבור שנה הוחלט לשלוח את זאב לארץ ישראל לבית הספר החקלאי בפתח-תקוה, שם למד כבר חברו אברהם ריכל. עם חום שנת הלימודים הראשונה עמד לבוא הבימה לחופשת הקיץ, אולם הוא חלה במיפום הבטן ונבצר ממנו לבוא. בינתיים פרצה מלחמת העולם הראשונה, הקשרים עם ארץ ישראל נפסקו וזאב נשאר בפתח-תקוה מנותק מהמשפחה, בגיל 18, חשוש לאחר המחלה הקשה וללא אמצעים. הוא קיים את עצמו בעבודה במשקי האכרים בשעות שלאחר הצהריים. הימים ימי הכשטר האכזרי של הטורקים. בארץ שררו מחסור ומחלוח, וימים רבים היה זאב, כמו שאר החלמידים שניחקו מההורים, סובל חרפת רעב. כאשר כבשו האנגלים את דרום הארץ בשנת 1918 התנדב זאב יחד עם רוב צעירי הארץ לגדוד העברי שהחל להתארגן אז. אולם בהיותו חשוש וחלש הוא נפסל ע"י הועדה הרפואית. בראש ועדת הגיוס עמד אז הברון ג'יימס רוטשילד, אשר שירת כקצין בצבא הכיבוש הבריטי. זאב פנה אליו בערעור והוא נחן הוראה לגייס אותו לצבא. והנה לאחר שאכל לשבוע ימים מספר, הוא הבריא ונהיה חייל לכל דבר. בצבא עלה זאב לדרגת קורפורל וכשכרתו היה יותר גבוהה משל סוראז. הוא נהג בהסכון וצבר כסף למטרת מדור ל אחר השחרור.

לפי עצה האגרונום יוסף גור, בוגר אוניברסיטת קליפורניה. שגם הוא שירת בגדוד - החליט זאב לנסוע לקליפורניה ללמוד מדעי טבע, הכסף שחסך הספיק לו להגיע לקליפורניה. מעודת גמר בית הספר בפתח-תקוה הקנחה לו אפשרות כניסה לאוניברסיטה, אולם ידיעותיו באנגלית לא הספיקו כדי הבנת ההרצאות, והוא נאלץ להשלים את ידיעותיו באופן אקסטרני, הוא נמשש ביחס אוהד מצד הנהלת האוניברסיטה, גם נעזר ע"י צוות עובדיה, הן בלימודים והן בהעמקה. כעבור שנה התחיל זאב בלימודים סדירים באוניברסיטת ברקלי שבקליפורניה, ובתנאים חמריים קשים למדי הוא התקדם עד לקבלת התואר הראשון והשני למדעי הכימיה ומרגם את עצמו בכל מיני עיסוקים שנזדמנו לו.

עבודת המאסטר שלו הראחה הישגים נאותים והוא נחמנה למדריך באוניברסיטת ברקלי שבה הוא התמיד עד לקבלת תואר דוקטור לביאו-כימיה. עבודותיו זכו להצלחה והוא נחמנה לפרופסור חבר.

חוף כדי לתראה באוניברסיטה הוא עסק גם במחקר, גילה הרבה חגליות בשדה הביאו-
כימיה ופרסם קרוב ל-200 מאמרים וספרים במדע זה. הוא הגיע לדרגת פרופסור
בכיר באוניברסיטה ונבחר כחבר באקדמיה האמריקאית וכן באקדמיות בין לאומיות.

במשך 30 השנים האחרונות הוא ביקר בארץ 4 פעמים. במוסדות חמדע כאן היה מחקבל
כמרה אורח באהדה. רבים מהמדענים הישראליים השתלמו בקליפורניה במעבדות
שבהנהלתו והוא עזר להם הרבה. ביתו היה כעין קונסוליה ישראלית שבו נחקבלו
הישראלים בחימיות רבה. אולם בחייו הפרטיים לא האיר לו המזל.

בשנותיו האחרונות פקדה אותו מחלת לב שממנה סבל שנים רבות, אשתו, אשר היתה
לו עוזר נאמן נפטרה לפני 3 שנים לאחר מחלה ממושכת והוא נשאר חולה וערירי ללא
צאצאים, בנכר, רחוק מבני משפחתו.

בכחבו האחרון הוא כתב לנו שלאחר הספול האחרון שהוא קבל בבית החולים השתפר
מצבו והוא מכשיר לעבוד במעבדתו. אנו קוינו שעוד נזכה לראותו בארץ וליהנות
מאישיותו הקורנת, מנועם הליכוחיו ופססות מנהגיו, למרות היוחו דגול בהישגיו
ומפורסם בעולם המדע, "לא גבהו עיניו ולא רם לבו".

ב-1 במאי נחקבלה הידיעה המרה שהוא נפטר בבית החולים מהחקה לב.
הגיעו אלינו מכחכים מאת עמיחיו באוניברסיטה, מאת הרקסור, מנשיא האוניברסיטה
ומידידיו הרבים המביעים את השתחפוחם בצערנו ומציינים את גודל האכדה, להם
אישית, באבדן אדם יקר סגולות וכן כמדען דגול. מיברקים שהודיעו על מותו
נתקבלו במכון ויצמן ואצל הנשיא אפרים קציר, אשר היה ידידו והשתלם במעבדותיו.
במברק החשובה כתב הנשיא שבמוחו של זאב אבד מדען דגול ואציל נפש.

יהי זכרו ברוך

זכרונות פון געטא-קרעמעניץ

איבערגעגעבן דורך פרוי רוח קלוג, געבוירן און געלעבט אין ווארשע ביז צום אויסברוך פון דייטש-פּוילישן קריג אין 1939.

פון ווארשע קיין קרעמעניץ בין איך אנגעקומען אין 1940 יאר, נאך וואכן-לאנגע רייזעס מיט אומגעהוירע שוועריקייטן, וועלכע זענען א געשיכטע פאר זיך.

אין קרעמעניץ האט זיך געמונען מיין מאן, נחום קלוג, א געוועזענער מיטארבעטער פון דער צייטונג "היינט", וועלכער האט אין קרעמעניץ געארבעט צוזאמען מיט גרישע גון און שייקע קאפוזער אין דער רעדאקציע "סטאלינגקיס שלאכאם". א שטיקל צייט האבן מיר געלעבט אונטער דער מאוויקעסער מאכט, איך האב בעקומען א רוסישן פאספארט אויף פינף יאר, און דאס איז געווען פאר "ביעזשענציס" א גרויסער זכוח.

ווען מ'איז אויסגעבראכן דער קריג צווישן רוסלאנד און דייטשלאנד און די דייטשען זענען אריין קיין קרעמעניץ, זענען אויף די גאסן פון קרעמעניץ, לעבן רעסטאראן "אודזילובקה" פארגעקומען שווערע קאמפען צווישן געבליבענע רוים-ארמער און דייטשן.

נאך עטליכע טעג האט מען סתם אנגעהויבן געמען יידן און געפירט זיי אין סוורע

אויף דער דובנער ראגאטקע, פון וואנען זיי האבן זיך שוין קיינמאל נישט אומגעקערט. איך בין דאמאלס ארויס פון שפיטאל מיט מיין ניי-געבוירן קינד - רחל'ה קלוג. דאס לעבן איז געווארן שווערער, מען האט פארבאטן צו קויפן מילך, גרינווארג.

אלעם איז געווען פארבאטן און כדי צו עקזיסטירן האט מען נישט אויסגעפירט די פארבאטן און יעדען טאג פלעג מען הערען פון ארעסטן און דערשימונגען.

און אין איין טריבן פרימארגן האט מען פארנומען כמעט די גאנצע יוגנט און אינסעליגענץ אין טורמע און אין "סיוואלי" גארטן. צווישן די ארעסטירטע איז געווען מיין מאן נחום קלוג, מארקושע מארגוליס, 2 ברידער ברייטמאן (דער פאטער איז געווען אן אגענט פון ניי-מאשינען), מירה פולונסקי, די ברודער האלפערין און א סך הונדערטער פון די יונגסטע און שענסטע קרעמעניצער זיין און טעכטער. דעמאלט בין איך מיט מיין קראנק קינד געווען ביי ד"ר שקלאווינא, און זי האט געשיקט איר טאכטער שיינע מיט נאך 12 מענשן, טראגן עמען פאר די ארעסטירטע. מען האט זיי דארט אלע פארנומען און אומגעבראכט צוזאמען מיט די ארעסטירטע. נאך דעם האט זיך אנגעהויבן א סיסטעמאטיש ראבעווען פון יידיש האב און גוטס, עס פלעגן ארוםפארן פירן פון פרי ביז נאכט און מען פלעג פון די שטובער ארויסטראגן וואס ס'איז געקומען אין דער האנט.

מען האט אויך אנגעהויבן טרייבן כענשען צו דער ארכעס און בשעת דעם האט מען זיך איבער זיי אינדיקעטעוועס. איך האב געזען ווי מען האט אן אלטן מאן, א זקן, געצווינגען טאנצן און אים בעריסן די בארד. און פון דער ארבעט פלעגט מען זיך אומקערן האלב-טויס פון הונדער. ווער ס'האט געהאט גליק און גרויס-מזל פלעג אמאל ברענגען א ביסל ברויט אדער קארטאפל.

נאך 3 מאנאטן האט מען אנגעהויבן ארגאניזירן דעם געטא, דער יודן-ראט האט איבער-געשריבן די נויטונגען פון די גאסן קראוויצעקא לעזיונמאן, און א חלק פון גארנע. די קריסטן האבן פארלאזט זייערע וויינינגען. און מען האט אנגעהויבן איבערפירן יידישע משפחות אין געטא, אין יעדער וויינינג האבן זיך געפינען 5-6 משפחות. די ענגשאפט איז געווען נישט צום באשרייבן. דער געטא איז געווען ארומגערינגעלט מיט א האלצערנעם פארקן פון דרויסן האבן געהיט. אוקראינער און אין געטא האבן געהיט יידישע פאליציי, דער קאמענדאנט איז געווען ש. בליט. איך האב מיך אין געטא פארנומען מיט צושניידן און נייצען געלע לאטעס.

דער טויער און אריינגאנג אין געטא האט זיך געפונען לעבן דער וויינינג פון דענסטסטן גאנדעל'ס הויז. דאס לעבן אין געטא איז געווען א שווער און ביטער'ס, ברויט האט מען

באקומען נאר צום אנהויב פון בעסא נאך 2 כאנאטן האט מען אויסגעהערט צו געבן ברויט, עס איז געווען א גרויסער בחסור אין וואסער - דאס טרייבן צו דער ארבעט און דאס צוריקקומען איז געווען איבער מענשליכע כוחות. אין געטא איז געווען א קיר, וואס פלעג אויסטיילן 1 מאל אין טאג - עטלעכע לעפעל זופ.

אן אויפהער האט מען ארויפגעלייגט איניף דער באפעלקערונג אין געטא שווערע קאנטריבוציעס מען האט געמוזט צושטעלן מאנופאקטור, פוכאווע קאלדרעס, געלט, ביזשוטעריע און אפילו חבואה. די יידישע פאליציי און יודן-ראט האבן געמוזט צושטעלן די געטאדערטע זאכן זיי זענען געווען הילמלאז, איך וויל זאגן א גוט ווארט פאר זיי, ווויל זיי האבן געטאן אלעס מיט ווייטאג און פארדראס, און דאס זענען געווען ערליכע יידישע קינדער וואס זענען אויפגעקומען מיט אלע צוזאמען. איך האב געקענט א זון און א ברודערן זין פון ד"ר פאדווע פון שטעכאסלאוואקיע וועלכע זענען געווען אין דער יודן-פאליציי.

נאך א שטיקל צייט האב איך באקומען א דערלויבניש ארויסצוגעהן ארבעטן מחוץ לגעטא איך האב געארבעט ביי פרוי מריה מאויצקא, א קראנקן-שוועסטער - וועלכע האט געווינט אין (זאולעק בעסער) בעסער בעסל, איך האב אויך געארבעט ביי דער לערערין לעגענצעוויץ, דארט האט אויך געווינט די פרוי חמרה, וועלכע האט אמאל געארבעט אין בעריכט. וועגן דער פרוי כוז איך אנשרייבן ווי זי האט זיך איינגעשטעלט דאס לעבן, און פלעג אין איר גרויס פארטון מיט גרויסע קעשעניסעס, אטווארטען יידן, וועלכע האבן געארבעט אויסער דעם געטא און געבען זיי מיט סכנות נפשות ברויט און אנדערע עסענווארג.

דאס ליקווירירן פון געטא האט כ"ך בעטראפן ביי מיינע ברויט-געבער- איך האב געזען די פלאכען פון געטא. די גוטע פרוי סאמארע האט מיך נישט געלאזט צוריק אהין גייען און האט כ"ך באהאלטן אין א שטאל. אבער איר מאן האט מיר געדראט אז ער וועט פירן איבערגעבן די דייטשן. ער האט די פרוי טאמארה אוועקגעפירט אין דעם דארף, וועטולוואקא, און כ"ך דורכגעטריבן.

איך האב מיר אויסבאהאלטן אין א גארסן צווישן קומטעס און געטעס וואס כ"פלעג ארויסגנעבען: א מערל, א בוראק. עס איז געווארן די צייט פון רעגענס, קיין בלוש האב איך נישט געהאט, אויך די אויסשפיר הינט פון די דייטשן האבן מיר

צוריי מאל האב איך געביטן מיין צימער און די קרעמעניצער זיינען מיט מיר מיטגעגאנגען, איך פלעג זיי צומאלס איינלאדן אויף טאנץ-אונדן פון די סטודענטן, וואווקע בארשאט האט ביי זיי גאר אויסגענומען מיט זיין טאנצן, באזונדערס "קאזאטשאק".

זעליק קאמענדאנט ז"ל
און מאנוס גולדענבערג

וואס מערקוירדיק איז דאסוואס איך קען זיך אפטמאל נישט דערמאנען די נעמען פון מענטשן, ערסער און דאטעס פון צוריק מיט א קורצער צייט, בשעת דא געדענק איך די קלענסטע פרטים פון צוריק מיט 53 יאר".

אס אזוי פארענדיקט נחמן דעסער זיין דעראינערונג, וועלכע איז דורכגעדרוינגען מיט א סימן געפיל און בענקשאפט נאך יענע יארן. מיר האבן פאר זיך די בילד, וועלכע האט ארויס-גערושן די דערמאנטע אסאציאציע בא דעסער'ן, ווען ער האט דאס לעצטע מאל באזוכט ישראל צוזאמן מיט זיין פרוי.

כמעט אלע, וועלכע מיר זעען אויף דער בילד זיינען שוין מער נישט צווישן די לעבעדיקע. זאל זי און די פארצייכנונג זיי דינען אלס א מצבה.

י.ר.

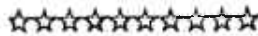
עם ספרו של ישראל אוטיקור - חנועת החלוצין בפולין 1932-1935

מפעל חייו של חברנו הדגול ישראל אוטיקור ז"ל משתרע לא רק על שטחי פעולה שונים בחו"ל ובארץ, אה פעלו הוא ליווה גט במלאכת הכתיבה, כתיבה שיש בה משום חינוך הדור. החל ב"קרעמעניצער שטימע" ובטאוני "החלוצין" בעברית וביידיש, בחו"ל, ועד להשתתפותו בכחבי עה שונים בארץ, ולבסוף - בספרו המונומנטלי "חנועת החלוצין בפולין 1932-1935", שיצא לאור ע"י ביח לוחמי הגיטאות ע"ש יצחק קצנלסון בדצמבר 1972 ומכיל 230 עמודים, סער שזיכה אה מחברו בחואר "מומקן במדעי הרוח" מטעם האוניברסיטה העברית בירושלים.

להלן אנו נותנים שלוש קטעים: מן המבוא לספר מטעם ההוצאה, מדברי הפתיחה שנכתבו ע"י סרופ" שמואל אטינגר ומדברי ההקדמה של המחבר.

והרי חוכן העינים בתמציתו:

א) ההתפתחות המסחרית של הסחרות "החלוצ" עד לשנת 1935; ב) הנושא האנושי של החלוצ; ג) התהוות ההכשרה בפולין והמעבר להכשרה קבועה; ד) החפשותם של קיבוצי ההכשרה בשנים 1932/33; ה) ההרכב הדמוגרפי של קיבוצי ההכשרה; ו) המוצא העברי של חברי ההכשרה; ז) נספחים. כולל הימנון קלוסובה, יידיש ועברית.

מן המבוא:

הספר המוגש בזה לקהל הקוראים נכתב בידי ישראל אוטיקר, איש קיבוץ נען. מרגה ומעיל ב"אפעל". על אף היות המחקר שלפנינו מוסיג בחחומי הנושא והזמן הקצוב - הריחו שלמוח לעצמו, ראשון בסוגו, ארכיון התנועה החלוצית שבבית לוחמי הגיטאות ע"ש יצחק קצנלסון רואה בחיבור זה ספר ראשון שראוי לפתוח בו את סידרת ספרי המחקר והחיעוד בחחום תנועת החלוצ שיוסיפו לראות אור בהוצאותיו.

ה ה ה ה

מדברי הפתיחה - הקיבוץ היהודי בפולין העצמאית היה נתון מימיה הראשונים לפרעות, פגיעות ולמדיניות של קיפוח סכוון. שטרות היתה לגרש כן המדינה את "היהודים המיותרים" ולהעביר ענפי כלכלה ומיחיות יהודיות מסורחיות לידי השלטון ולידי בני האומה השולטת. - - ארץ ישראל הפכה לקרן תקוה יחידה לקיבוץ יהודי זה הנחון במחנק. זוהי הסיבה העיקרית לכך ש"החלוצ" הסך בראשית שנות השלושים לתנועה המונית, לתנועה רבבוח, עיקר מחקרו של אוטיקר מוקדש לכאורה לתיאור סטטיסטי ודימוגרפי של התנועה, אולם למעשה, מצטיירים לעינינו

גילויי רוח הקולקטיב, ההקרבה, הפעילות החרבנותית ולימוד העברית, כל הדרוש כדי לקיים בפולין את חברי החלוצ במשך תקופה הארוכה של ההמתנה לעלייה והן כדי להכשירם לחסיסות החלוצי העתיד בארץ ישראל - - - רק הודות לפעילותו ולמצאו של הזרם הלאומי ושל "החלוצ" שעבר לפני המחנה, של אלה שהגשימו וקלו לפני השואה ושל אלה שרצו בגבורה את המצור הבריטי על שערי הארץ מיד אחריה, - נשחלה המסורה הארוכה והמפוארת של הקיבוץ היהודי בפולין למסכת העשייה ההיסטורית הנמשכת של העם היהודי, לקסע זה ברציפותו ההיסטורית של העם ובחודעתו העצמית תרם ישראל אוסיקר תרומה רבה משקל, שיכולה הייתה להיות גדולה פי כמה, אלמלא נפסק פחיל חייו ומעלו,

שמואל אטינגר, פרופ' להיסטוריה באוניברסיטה העברית בירושלים.

מחוך דברי חקירה של המחבר - בשנים 1932 - 1935 ידעה מנועה "החלוצ" בארצות אירופה גידול כמותי מזרז והתפתחות נרחבת. מכלל 83,000 חברי "החלוצ" בעולם, נמנו בשנת 1933 בפולין (בלי גליציה) 41,000 חברים ובגליציה - 17,800, לאמר: כ-70% מכלל חברי "החלוצ" בעולם באותה שנה היו בחסות המדינה הפולנית. התנועה בפולין הייתה לה השפעה ניכרת בגיבוש צורות הארגון והדפוסים לפעולות ההכשרה בארצות האחרות. הסתדרות "החלוצ" בפולין הצטיינה ביזכות מעשיות רבות וכן בגירורים רעיוניים, ומבחינות אלו היה משקלה רב בתנועה העולמית - - - מסגרת דיוננו מצטמצמת בחסות הסתדרות "החלוצ" בפולין בלבד. שמרכז כווארשה, עיר הבירה; פולין המרכזית, היא "פולין הקונגרסאית" נאזרי המזרח שהיו קרואים "קראקא", אין כאן דיון בתנועה "החלוצ" בגליציה, אשר עד למלחמת העולם הראשונה הייתה כלולה באימפריה האוסטרו-הונגרית. פרשה "החלוצ" בגליציה היא ענין לדין נפרד.

ועוד, עלינו להדגיש שאין כסרקים אלה שום יומרה למחן היסטוריה כוללת ומקיפה של "החלוצ" בפולין. היסטוריה זו מצפה עדיין לגאולחה, והיא מהווה ללא ספק נושא לעבודות מחקר רבות.

ד"ר ישראל צינברג

במלוא 100 שנה להולדתו.

עפ"י י. מלוצקי, במבוא לכרך ז' של חולדות ספרות ישראל לצינברג, ומדור "אישים" בספר לנוביץ.

ישראל צינברג שהתפרסם בעיקר בשל עבודתו המונומנטלית "חולדות ספרות ישראל" שהופיעה במהדורות אחדות כידיש ובעברית - נולד בשנת 1973 בכפר קוזאצ'וק הסמוך לעיירה לאנוביץ, שבמחוז קרמניץ, לאביו אליעזר, חוכר (ארענדאר). אחוזת הפריץ. האב, שנחפס במקצת ל"השכלה", ראג לחינוכו הטוב של הבן, הביא לביחו של לאנוביץ אחד מסובי המורים בכית המדרש לרבנים בז'יטומיר, ועם החברו למד ישראל בגימנסיה רוסית ולאחר זה -

כפוליסטכניון שבקארלסרוה (גרמניה), ואח תואר הדוקטור שלו קיבל בבאזל. השתלם הלכה למעשה במעברה כימית בגרמניה. ב- 1898 חזר לרוסיה, השתקע בפטרבורג ונחמנה כמנהל המעברה הכימית בביהח"ד הגדול של פוסילוב, שם עבד ברציפות כארבעים שנה, הגיע למדרגה חשובה במקצועו, פרסם מאמרים מדעיים אף חיבר ספר לימוד שהופיע כשתי מהדורות. גם הוענק לו תואר הכבוד הסוכייסי "גיבור העבודה".

בספטמבר 1938 נאסר עם חבורה גדולה של מדענים וסופרים יהודיים ונשלח למחנה מעצר ליד וולאדיווסטוק, בראשית 1939 חלה ונפטר כבי"ח שבאוחה עיר ולא ידע איש את קבורתו. רק לאחר הופיעה העשרים של המפלגה הקומוניסטית קיבלה משפחתו של בניניבראד (אשחור רזה ובתו הציירת חמרה) ידיעה על טיהור שמו.

אלה הם בקצרה חולדותיו וקיצו המד של ישראל צינברג, דרך חיים אותה עברו רבים מבין אנשי המדע והסופרים היהודים ברוסיה הסובייטית, אשר כל חסאם הוא ביהדותם.

אבל בשטח המדעי, ויוחר מזה – הספרותי, עשה צינברג דרך חיים מפוארת מאד, ויליד הכפר הנידח קוואצ'וק השאיר אחריו ירושה ספרותית אשר לא הישגה.

בעבודתו במעבדה הכימית של בית החרושת ראה צינברג את החולין שבחיו, ואילו חוכן חיו העיקרי היה עבודתו הספרותית, והיא מתחלקת לשתיים: מאמרים פובליציסטיים, אותם הירבה לכתוב בשנים שעד מהפכת אוקטובר 1917, ומחקרים בתולדות ספרות ישראל. במטרבורג הצטרף צינברג לחוגי האינטליגנציה היהודית-רוסית שם, שהתרכזה סביב "חברה מפיצי השכלה" וכתב-העץ היהודי בשפה הרוסית "ווסחוד", עד מהרה נמסר לו מדור קבוע בשבועון זה "סקירת העחונות היהודית" בעברית ויידיש, סקירה שהקיפה שפע של בעיות שהזמן גרמן. בכל תולדות העם היהודי בגולה ראה צינברג שני זרמים – תרבות הנוגדים זה את זה: זרם השכל וזרם הרגש: הלכה מול אגדה, הרמב"ם מול יהודה-הלוי, מתנגדים מול חסידים. צינברג עומד לצדם של כלי הרגש, בהם הוא ראה גילוי האינסטינקט העממי. כחלמיד מובהק של ה"נארודניקים" ראה צינברג את מקור כל הסוב בהמוני העם. מכאן גם יחסו החיובי לשפת יידיש כשפת ההמונים. עם זאת רחוק היה מיחס הביטול לשפה העברית, שפיתחו בשנים ההן רבים מחסידי היידיש, לחנועה הציונית החיים צינברג בכבוד ובהוקרה אך גם בגקורת, ראה בה את "איראל העתיד הרחוק". מחוך השקפותיו אלה נתן צינברג ידו ל"פאלקס-פארטיי" ובשנת 1912 הוחל על ידם בהוצאת הירחון "די יידישע וועלט" בעריכת ש.ניגר, מחוך מגכה שיידיש תהיה גם שפת האינטליגנציה היהודית. עם התבססות המשטר הסובייטי נאלץ צינברג להפסיק את כתיבתו הפובליציסטית.

אולם את עיקר יעודו ראה צינברג, מראשית עבודתו הספרותית, במחקר המדעי של ספרות ישראל לדורותיה וללשונותיה. חיבורו הראשון בשטח זה היה מונוגרפיה על י.ב.לוינזון (ריב"ל) בשנת 1900 הצטרף לחבר העובדים של "האגניקלופדיה היהודית" בשפה הרוסית כעורך המדור לספרות היהודית החדשה, בעברית ויידיש, ופרסם כשלוש מאות ערכים. בקבצים ההיסטוריים "יבריסקאיה סטארינה" של ש.דובנוב באו מחקריו הנרחבים של צינברג על ריב"ל וסופרים אחרים מחקומת ההשכלה.

אולם שיא פעולת המחקר שלו הוא הספר "חולדות ספרות ישראל". שתי בעיות עמדו לפניו: סווח הזמן והלשונוח. לאחר שיקולים החליט צינברג לצמצם את מחקרו לתקופה האירופית (מראשית פריחתה בספרד, ועד לזמן הופעת ספרו, כ-1000 שנה). אשר לבחינה הלשונית, הכריעה תפישתו האינטגרלית את ספרות ישראל באזדות אחת בכל לשונותיה (עברית, ערבית, ספרדית, ארמית, גרמנית, יידיש). וכלל גדול קבע לו צינברג: "כותב אני אך ורק עפ"י מקורות ראשוניים. לא אכתוב על שום ספר אם לא ימצא תחת ידי ולא קראתיו". וכלל שני - הספר מקיף את היצירה הספרותית היהודית על כל גווניה: קבלה ופילוסופיה, סיפורי מעשיות עממיים, שירי קודש ושירי חול, כולם ראה צינברג חוטים במסכת אחת.

הספר התחיל להיכתב בשפה הרוסית, ובשנת 1919 יצא לאור בפטרבורג חמישה פרקים ראשונים. אולם הספר בשלימותו על שמונה פרקים יצא לאור ביידיש בשנים 1929-1934 בוויילנה. הצלחתו של הספר עלתה על המשוער ותוך כדי הופעת הכרכים יצאה לאור מהדורה שנייה. בשנים 1964-1968 הופיעה מהדורה שלישית ביידיש בבואנוס-אירס. בשנת 1957 גילה ההיסטוריון הידוע הלל אלכסנדרוב בלינגראד את כתב היד של הכרך החשיעי, אשר לא הושלם, ומנה שמונה פרקים בלבד. חצלוס כתב היד הגיע לאמריקה והודפס שם ביידיש, בשנת 1966.

פעולתו הספרותית של צינברג נעשתה כולה בשעות שלאחר יום עבודתו המלא בביח החרושה, וכן בערבים ובימי פגרה. הוא המשיך בה בהתמדה - בימי המלחמה, בימי הרעש והקור, בשנות הרדיפות והטיהורים הסטאליניסטיים, באשר הוא ראה בכך את ייעוד חייו.

בשנים 1960-1965 יצא לאור הספר במהדורתו העברית בששה כרכים בהוצאת ספריית הפועלים בשנת 1971 - הכרך השביעי.

וכך מסיים יהודה מלוצקי את דברי המבוא שלו לכרך השביעי:
 "ישמש הספר מצב זכרון לאיש-סגולה יהודי, אשר בחנאי בדירות וניחוק שטר אמונים לעמו ולתרבות העם..."

בן עירנו יוריק פיכוביץ

מגור

החל משנת 1973 מופיע ברשימה
 400 השמות של יוצאי קרמניץ
 בישראל השם יוריק פיכוביץ,
 בן למשפחה פולנית קאטולית
 מכובדת בעירנו. יוריק הגיע
 ארצה כבר בשנת 1947. אך על
 דבר הימצאו כאן נודע לנו לא
 מכבר. והוא הוזמן בפעם
 הראשונה להשתתף באזכרה
 השנתית לקדושי עירנו.
 הצגתי אותו לפני הנאספים יחד
 עם האורחים והעולים החדשים
 כמנהגנו מדי שנה בשנה.

כבר מההיכרות הראשונה הזאת הוקסמתי ע"י אישיותו. פניו המלאים והעבולים שפעו
 אור, שקרן מעיני החכלת שלו. כת הצחוק שעליהן הביעה רוחב לב ונדיבות רבה. בין
 באי האזכרה היו כאלה שזכרו את יוריק מקרמניץ, אחרים למדו איחור יחד בליציאוס
 ונפגשו עימו בפעולות ספורטיביות שונות שם. לשמחתו בפגישה איחס כאן לא היה
 גבול. הימה זאת חווייה גדולה לכולם.

בעם השנייה, זמן קצר אחרי האזכרה הזאת, ראיתי את יוריק בחחונה אצל אחד מבני עירנו. וכאן הוא הופיע עם אשוח, כבר כקרמנצאי, חבר-אירגוננו, לכל דבר. הייתה לי כאן הזדמנות נוספת לשוחח איתו ולהוכיח עד כמה זיהות הן חזויותינו הקשורות בגוף ילדותנו ונעורינו, עד כמה גדולה היא הנוסטלגיה, המציפה אותנו במידה שווה בכל מבישה, דומה גם אצלו. הייתה זאת שיחה חטופה, אולם די היה בה, כדי לחוש שקורות חייו מקפלים בחוכן את החקופה המראבית וההירואית גם יחד של השואה וחקומת ישראל, ושהוא קשר את גורלו בגורל עם ישראל לנצח. ביקשתי, לכן, מיוריק למפר לנו את כל מה שעבר עליו בשנים ההן עד השתרשותו פה, בישראל. לשם כך קבעתי איתו מבישה בעיר מגוריו, בחיפה. בביהם של חינה ואיזה פורטנוי, באווירה הלבבית, המשפחתית כל כך, השוררת שם, כל אימת שבן-עירנו מזרמן אצלם, קלח המיפור מפיו של יוריק, ואלה שהקשיבו לו ראו את עצמם, מידי פעם ופעם, כאזורים מביבוריו, כאשר הדברים נבעו בקרמניץ בטרם שואה.

יוריק נולד בקיוב בשנת 1919. הוריו עברו משם ללודז, בה שהו עד שנת 1926. הייתה זאת שנת המשבר הכלכלי הגדול בפולין. אביו ירד מנכסיו והמשפחה עברה לגור בקרמניץ, מקום שם קיבל משרה של אדמיניסטרטור באחת האחוזות של הליציאום בסמיבה. יוריק למד בליציאום, שם התרועע עם התלמידים היהודיים המעטים שזכו להתקבל בו. היה לו עוד קשר עם גור יחודי בשטח המפורט ובחזמורת של הליציאום בניצוחו של אברהם זץ.

עם סיום חוק לימודיו גויס למשמר הגבול (ק.א.פ.) ובשנת 1939 עמד להישלח לחיל-האוויר. נפתחה לסניו על ידי זה הדרך להמשיך אתר כך בטכניון על חשבון הממשלה. אולם בדיוק אז פרצו הגרמנים לפולגיה. עם החמורות של הצבא הפולני, חזר יוריק לקרמניץ שבה שלטו כבר הרוסים. הוא נחקל בחזרה ללידיאום בעזרת סגל המורים הפולני, שנשאר זמנית על כנו. מאיר פינצ'וק, שנחמנה על ידי הרוסים כויזיסטור של הליציאום (משרה גבוהה, שזכו בה בעבר אישים רמי מעלה בצמרת השלטון של פולין) פינצ'וק פרס את חסותו על יוריק והוא הורשה להתגורר בפנימיה, שם יכול היה גם לאכול לשובע. הוריו נמלטו מקרמניץ לסביבת זילנה מידי אחרי כניסת הצבא האדום לשם וליווריק לא היה כבר ביה.

לא ארכו הימים ושמועות מדאיגות נפוצו מטה לאוזן על מזימות הגרמנים. מינצ'וק יעץ אז ליוריק להימלט. בהיותו בדרך באה הפלישה של הגרמנים לבריה"מ. באחת הרכבות הוא פגש כמה צעירים פולנים והם החליטו לעבור לפולין ככדי להצטרף שם למחתרת האנטי-נאצית, בחצותם אח הגבול נפתחה עליהם אש מצד החיילים הגרמניים, אבל הם הצליחו בכל זאת להגיע לוורשה, שם הם נחקלו לאירגון הלוחם "וולנוסט" שבראשו עמד יהודי בשם קוט. פעולות האירגון הזה הסבו אבדות גדולות לגרמנים, והם הכריזו במודעות גדולות כראש חוצות על פרס גדול למי שיטגיר אותו אליהם. קוט נחפס בלוב, אחרי שהרוסים עזבוה, והוצא להורג - האירגון המשיך לפעול גם אחרי מותו. יוריק וחמשת חבריו נשלחו על ידי האירגון למחנה של תצא הגרמני כזגגים. המקצוע הזה היה אז מבוקש מאוד, כי כחוצאה מההפצות וההפגזות נופצו רוב השמשות בעיר. רק אחד מחבורתם היה באמת זגג. תפקידם מטעם המחתרת היה להוציא מהמחנה כל חומר שנחנץ היה לייצור פצצות. בעזרת החומר שלהם בוצע הפיצוץ המפורסם בקפה "אדריה", בו מצאו את מותם עשרות קצינים גרמניים בליל הסילווסטר.

שליחויות כאלה ביצעה קבוצתו של יוריק גם במחנות אחרים. אולם כששניים מהם נתפסו סקד עליהם האירגון לברוח להונגריה ומשם לעבור למחתרת בצרפת. בקרקוב, מרכז המחתרת הפולנית, צוייד כל אחד מהם בשק פרודוקטים, כדי שיוכלו למעון, במקרה שייחפסו, שהם ספמרים. הם גם קיבלו דברי ערך שבעזרתם יוכלו להחזיקים. בסופה שלב גדולה, עמוסי שקים כבדים, שרכו אנשי הקבוצה את רגליהם, בחשכת הליל, לעבר הגבול הסלובקי. אבל בגנותם לחצות אותו נתפסו על-ידי החיילים הסלובקיים והם מסרום לבסטפו. הם טענו שהם ספמרים ועמדו על כך למרות העינויים הקשים. אנשי הבסטפו אספו כמאה וחמישים איש שמגמה פניהם הייתה כמו זו של קבוצת יוריק - להצטרף למחתרת בצרפת. מכולם נשארו בחיים רק 25 גברים ואישה אחת. בין הנשארים הייתה גם קבוצתו של יוריק. אותם העבירו לסרנוב, משם הם נשלחו מטחנה ריכוז אחד למשנהו. בהיותם במחנה זכסנהאוזן, ראה יוריק במסדר הכלואים כמה מאות יהודים יווניים, צעירים. היו אלה כנראה הצעירים, שרק עכשיו פורסם מעשה הגבורה שלהם. הם נצטוו על ידי אנשי הס.ס. אחרי זה שהועברו לאושווינצים, לעבוד על יד המשרפות. אולם הם סרבו לעשות כן, בהעדיפתם להשרף בכבשן.

במסגרתה אוזן אמר היה כבר לחוש את הסוף המתקרב. אחרי המצצה כבדה של אווירוני בנות הברית, אפפו אנשי ה.ס.מ. 500 אמירי המחנה, ויוריק ביניהם, הוציאו מעבר לשער ותחת משמר כבד החלה אחת מצעדות המוות הידועות בכיוון לליובק, בגרמניה. מכל ההולכים רק 70 איש הגיעו לליובק. היחר מצאו את מותם בדרך:מי בצמא, מי ברעב ומי באפיסת כוחות. כל אלה נורו, כשהחלו לפגר, בהיותו כפף חופשי פגש יוריק בליובק, בגרמניה, את אשתו לעתיד, צפורה. גם היא הגיעה לשם עם צעד מוות אחרת.

בליובק עבד יוריק במסבת של הצבא הבריטי. שם הוא הכיר קצינה בדרגת קולונל, אח הגברת מונטגומרי, אחייניתו של מפקד הכוחות הבריטיים, הגנרל מונטגומרי. היא העניינה מאוד בגורלם של יוריק וציפורה. וכשנודע לה על הקשיים הפורמליים שבפניהם הועמדו ברצונם להתחתן בנשואים אזרחיים, היא הפעילה לחץ על שלטונות הצבא הבריטי והם ערכו להם את הנשואים. הגברת מונטגומרי העניקה להם מחנות, שהיקרות ביניהם היו אז מיצרתי מזון שונים, כדי שיוכלו יחד איחה לחבוג את המאורע ברוב פאר, לפי המושגים של שנות המחסור ההן.

כעבור זמן מה הצטרפו יוריק וציפורה למבצע "הבריחה" הם עברו מגרמניה דרך אוסטריה לאיטליה. במילנו מונה יוריק על ידי מארגני "הבריחה" כאחראי לנקודת מעבר, בדרכם של הפליטים לארץ-ישראל.

לרשותו של יוריק הועמדה וילה בת 25 חדרים. שם הוא היה מקבל סרנספורטים מטריסט ומוינה. מתפקידו היה בעיקר לספק דלק למכוונות שלהם, כדי שיוכלו להמשיך בדרכם. ודלק היה אז כידוע יקר המציאות.

במבצע הזה הועסק יוריק משנת 1945 עד 1947. הוא השתתף בכל הכנסים שראשי "הבריחה" קיימו באירופה, והיה איש סודם.

בשנת 1947 בהיותם עוד באירופה נולד להם הבן ושם גם הכניסוהו לברית אברהם אבינו. בהגיעו לנקודה הזאת ברעיון, אמר יוריק: "מחנות הריכוז על זוועותיהם מצד אחד - ויחסי אנוש יפים ביותר בחנאים האיומים ההם - מצד שני, עשו אותי אדיש לענייני דת וגזע, אותי מעניין בעיקר הצד האנושי שבאדם".

עוד באותה שנה, שנת 1947, הגיעה משפחת יוריק הקטנה ארצה. אחרי כמה בלגולים הם הצליחו להסתדר. אשתי בוגרת בימנסיה עברית בקרוב וביה-ספר לאחיות, נחבלה לבית-החולים בעפולה, מקום שם היא עובדת עד היום. יוריק עבד כפועל בניין בחיפה. אחרי מספר חדשים הם קבעו את מגוריהם בבית-החולים.

בהחלט מלחמת השחרור עבד יוריק בהקמת ביצורים במקומות שונים. בהודע דבר פעולתו בחוץ לארץ, הוא גויס למח"ל (מתנדבי חו"ל) משם הועבר לגדוד השריון 82 של הפלמ"ח, גדודו של יצחק שדה. הוא השתתף בכמה וכמה קרבות, ביניהם הקרב על פלוג'ה, בו הוקף הצבא המצרי שבין מפקדיו היה נאצר. אחרי חיסולו המוצלח של כיס פלוג'ה נשלח גדודו של שדה לבסיסו, בלוד. בדרך לשם קרחה לנגמ"ש בו ישב יוריק תאונה קטלנית. אחדים מהנוסעים נהרגו ויוריק נפצע קשה כגבו. הוא עבר כמה ניתוחים ושכב כארבעה חדשים בגבס. היו לו אחרי זה כמה סיבוכים, סבלו היה גדול מאוד.

בגמר מלחמת השחרור עבד יוריק בכמה מקומות תעין-חרוד כמנהל עבודה בבית החרושה שלהם לנירוססה.

בעת גרים הוא ובני משפחתו בחיפה, יוריק עובד שם בחעשייה הצבאית, על חפיקדו שם נמנע יוריק מדבר מטעמים מובנים.

אשתי, כאמור, ממשיכה לעבוד בבית-החולים עפולה. בנם בן ה-27, שימים אחדים לפני הראיון חזר מסיני, היה בין הראשונים לצליחת התעלה. הבן בוגר האוניברסיטה העברית בירושלים ועובד עכשיו במשרד החינוך כמחנך F.B.M. בחס שנולדה בארץ סימה בית ספר מקצועי ליד הטכניון. והיא משרתת בצבא הקבע, בפיקוד המרכז.

אחרי ניתוחו האחרון ביקר יוריק בפולין אצל אחותו וגיסו, האחרון היה כלוא זמן רב בתקופת סטאלין. עליו מספר יוריק: שבהשחללות האנטישמית של הסטודנטים הפולנים בוילנה, לפני מלחמת העולם השנייה, הוא עבר לצד הסטודנטים היהודיים, כשהללו אולצו על ידי הבריונים לשבת במקומות מיוחדים, שהם קבעו להם. כמות מחאה על ההשפלה הזאת. עבור המעשה הזה גורש גיסו מהאוניברסיטה.

בשעת ביקורו זה בפולין, הייתה ליוריק פגישה דראמטית בשגרירות ישראל בורשה. יוריק בא לשגרירות בקשר לסידור נדירותיו. כשהתעורר איזה קושי פורמאלי, הוא הוכנס לחדרו של השגריר. יוריק התחיל להתקרב אל אט לשולחן הרחב, שמאחוריו חיכה לו השגריר. כשמבטיהם נפגשו, נרעע כל אחד מהם אחורה, כבך עברה את שניהם אותה המחשבה

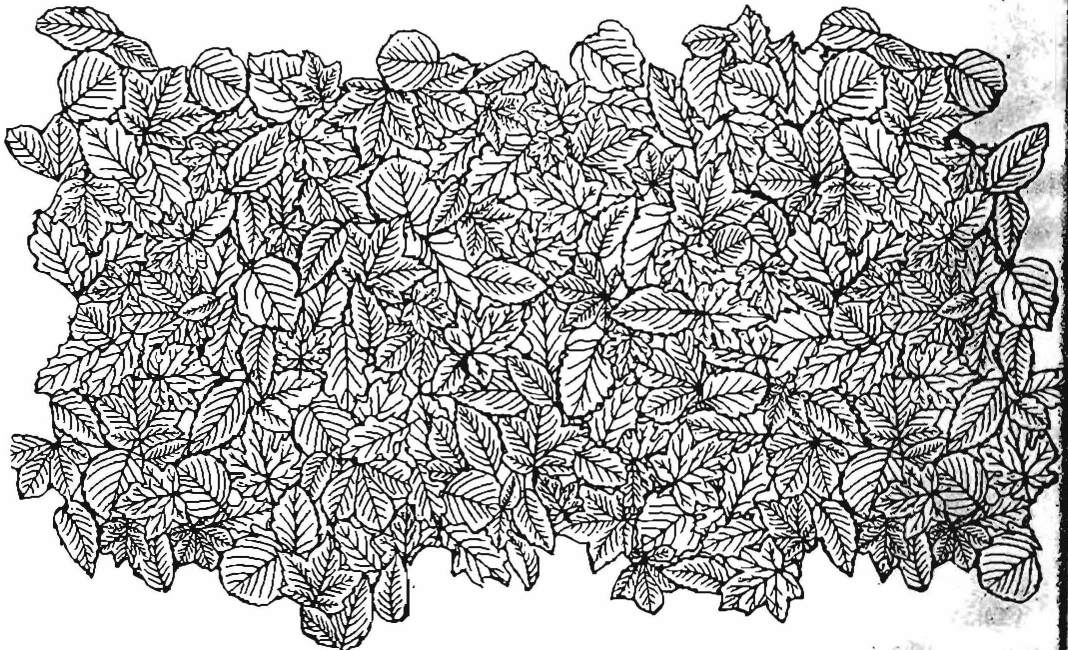
ומיד נמלו איש על אזורי רעהו, השביר סח (ססלר) לא היה אחר, כי אם חברו לכיתה של יוריק בליציאום.

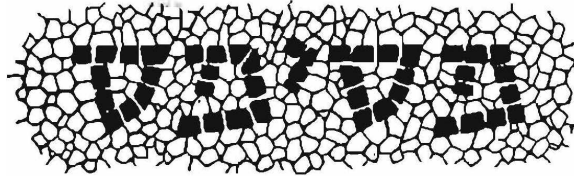
אימו של יוריק שנמלטה בשם המלחמה ללונדון, בקרה אצלו לפני כמה שנים, היה זה בימי מערכת הבהירות לכנסת הקודמת. מקריאה ביוסף הפולני היוצא בארץ, היא הכירה את מצעיהן של המפלגות המתחרות בבחירות, ובקאסולית אדוקה דרשה מיוריק שיצביע למען המפלגה.

מחוגי השעון באוחו ערב נעו במהירות הסילון, היה כבר מאוחר מאוד, כשסיים יוריק את סיפורו, וחבל היה לעזוב את המקום, בה היינו כולנו (יוריק, חניניה, איזיה ואני) שקועים במשך כמה שעות בעולם רחוק, אבל כה קרוב לליבנו, שהתפס לחוויה אחת גדולה.

"אני נוהג לבוא עם אשתי לפגישות שונות עם בני קרקוב, מעתה היא חקבור יחד אחי לפגישות עם הקרמנצאים להם אני שייך", הפסיר יוריק בעמדו כבר על מפתח-הבית.

יוריק הביאני לחנות האוסובוסים, נפרדתי מהאיש, שהוא ובני ביתו נעשו קרובים מאד לליבי ואני חושב שגם לליבכם.

י. רוכל

(הבלל והפרט)

הצעה להרחבת המסגרת של הארגון

לפני חודשים אחדים הצטרפו אל הארגון שלנו יוצאי העיירה פוצ'ייב הסמוכה לקרמניץ, והנציג שלהם, מר שלמה מקולמסקי. השתתף כבר בישיבה של הוועד המורחב. על הפרק – צירוף של יוצאי העיירות ווישניץ ושומסק, שניהן במחוז קרמניץ. הארגון שלנו הוכיח יכולת רבה בשטחים שונים, אנו מקווים שמיזוגם של יוצאי העיירות הסמוכות יבוצע בהצלחה ועם המיזוג יחווטסו גם כוחות חדשים לחבר הפעילים. כדאי לציין בהזדמנות זו כי חברינו בארגוני הקדימו אוחנו, והארגון שלהם מקיף גם את יוצאי העיירות הסמוכות, ואף השם הרשמי מעיד על כך, היינו: לאנדסליים סאריין פון קרעמעניץ און אומגעגנט".

לא כן בארצות הברית, שם מקיף ה"סוסייטי" את יוצאי קרמניץ בלבד, ואף אלה לא כולם, אלא חושבי ניו-יורק בלבד.

מגביח בזק לטובת "קול יוצאי קרמניץ"

עם ההתייקרות הגדולה שחלה לאחרונה במחירי הדפוס, הנייר, העטיפה והמשלוח – העמדה בפנינו השאלה אם נוכל להמשיך בהוצאת ק.י.ק. כאשר הסכום הדרוש הוא למעלה מיכלתנו, זה גם לאחר שמחיר החוברת י"ב נקבע ל-10 ל"י (במקום 6 ל"י החוברת י"א).

ההכרעה נפלה להמשיך גם במצב זה. אך כדי להקל על הגרעון הצפוי פנינו בחזר פנימי למטפרי חברים הידועים לנו אישיה ביחסם החם למפעל זה ואשר גם אינם נעדרים יכולת חמריה, שיתרמו סכום חד פעמי כדי לאפשר את הופעת החוברות מכאן ולהבא. המכתב החוזר נשלח ביום 20.3.75 וחוך חודש אמריל נענו לקריאתנו 30 חברים (מחוך 45 שפנינו אליהם)

שחרמו כ-1200 ל"י, בסכומים מ-25 עד 100 ל"י כל אחד. אנו מצפים שגם יחרם ייענו
והדרך להשתתפות במגביות זו פחותה גם בפני החברים אשר אליהם לא פנינו אישיה,
ויהיה זה אות שמפעל זה איננו מפעל של יחידים, אלא שרוב הקהל שלנו מוכן לשאת
בעול.

ואלה החורמים :

חל-אביב

ארבמן -50, ברנשטיין -25, גולברג -25, גולדנברג מירס -50,
גולצברג -25, ווילדרמן -25, ווינר -50, זץ -25, סיטלמן -25,
שיפרים -50, ליטב -50, רובל -50, שטרן -25, ספר -25, קסלר -25.

ח י פ ה

פורטנוי -100, דוגיס -50, שטרן -50, רייזמן -25, ברמן -25,
צוקרמן -25, קרמנצקי -10, זיגור מאיר -100, גוקון אברשה -50,
בקיער דוד -50, קינדזיור גדליהו -50, מילגרום צ'רנה -25.

רמח-גן

כצמק -50.

ח ד ר ה

יוקיליס -50.

ספריית ריב"ל

אשר באוניברסיטת חל-אביב, מיסודו של ארגון קרמניץ, מחקמח מחודש לחודש, בכמות
ובאיכות, בחוכן ובצורה. חוך שנה 1974 ועד סוף מאי 1975 נוספו למעלה מ-80 ספרים
(בחוכם - נדירים מאד) ושולם עבורם למעלה מ-4,500 ל"י, המחצית מזה - מכספי ארגון
קרמניץ והמחצית השנייה - ע"י האוניברסיטה. מלבד אלה נחשבלו כ-25 ספרים בתורח
מחנה, אותם הספרים כולו מכיל עתה 1,330 ספר ומשמש במים נאות ללימוד ספרות ההשכלה.
כידוע קיים באוניברסיטת חל-אביב חוב מיוחד ללימוד ספרות ההשכלה, וחלמידיו נעזרים
לא מעט בספריית ריב"ל.

קיטלוב הספרים נדחה זמן רב מאחר שאומפי ספרים אחרים הקדימו אוחנו ב"חור". עתה
הגיע חורנו, הקיטלוב מתקדם ועומד להסתיים בקרוב. נסחיימה גם בריכת כל הספרים
שנזקקו לכך, ולאחר שכל הספרים יחזרו מהקיטלוב וימיינו במדפוס ע"י הספרן המקצועי,
תהיה גם צורתה החיצונית של הספרייה נאה למדי. מבחוק מחנוססה כחובת אמנותית,
נעשה הכנות לעיצוב "פינת קרמניץ" ליד ארון הספרייה, ואם יוסכם שפסלו של ריב"ל
יימצא אף הוא כאן אז מקומו - תהווה אז הספרייה מכשיר ראוי לשמו ולייעודו, הן בתוכן
והן בצורה.

אנשי קרמניץ עם בוני האוניברסיטה העברית בירושלים

לרגל יובל החמישים של האוניברסיטה העברית בירושלים (1.4.25-1.4.75) - שלח לנו חברנו אברהם פרידל רשימה יפה המכילה "קטעי זכרונות" על טקס חנוכת האוניברסיטה על-הר הצופים, הוא עבד אז בהקמת האוניברסיטה בחור פועל בנין ואחז חבורה שלמה של יוצאי קרמניץ; האחים ביכרמן: אברהם, יצחק, לייב ונחמן בעבודות בנין, משה רוכל באינסטלציה חשמלית; ובחור אורחים - יצחק רוכל וארוסתו רחמה, פייגה ביכרמן ובעלה דוד הופשטיין ועוד אנשי קרמניץ, אשר לא תלחנו לזהות אחם. הח' פרידל מזכיר ברשימתו אח נגיחנו רבת ההשראה של הכנר היהודי החם והנאמן איזאק שטרן בקונצרט שנערך בירושלים ביובל החמישים. שטרן אף הוא כידוע יליד קרמניץ.

אכן, יד להם; לאנשי קרמניץ, בכל מפעל חלוצי בארץ וברכתנו לוותיקים מבינינו שיזכו לאריכות ימים, בריאות טובה וחיי נחת בארצנו שתשכון לבטח.

פרסום דו"ח כספי

בחוברת זו מתפרסם דו"ח כספי של ארגוננו לשנים 1972 - 1973 שהוכן ע"י מר קנדל (בשכר) והוחקן לדפוס ע"י הח' רוכל. בן מחפרסם דו"ח נבדל לקרן המילגות, שהוגש ע"י הח' פ. ליסב. כספי הארגון שמורים בבנק הדואר בל"י, ובבנק הפועלים לל"י לחוד ולדולרים לתור.

ה ה ה ב נ ס ה באה בחלקה מחברים שבארץ ובחלקה מחברים שבחו"ל (ארה"ב, ארגנטינה, קנדה ועוד). טעימי ההוצאה הפיקריים הם "קול יוצאי קרמניץ" ומעד.

הדו"ח הוגש באיחור זמן מספיק חנאי תלחמה (מנה"ח היה זמן רב במילואים), לכן לא התפנתה עדיין ועדת הביקורת לעבור על הדו"ח. אנו פונים בזאת לחברי ועדת הביקורת (פורטנו, שניידר רחובות, שטרן - חולון) שיעשו את מלאכתם ללא דיחוי נוסף. מחזור כספי בהיקף כזה מחייב ביקורת.

עזבונו של פרופ' זאב חסיד ז"ל, ברקלי, ארה"כ
 עם פטירתו של בן עירנו הדגול זאב חסיד ז"ל, העבר אלינו, בהתאם לצוואתו, עזבון
 בסך 3,000 דולר לסוּמָה המפעלים של ארגון יוצאי קרמניץ בישראל.
 קיימנו החיצות מיוחדת בדבר היעדים של סכום העזבון, קיינו בנוסח הצוואה וכן
 קבלנו אז חוות דעתו של הח' אברהם חסיד, אחיו של המנוח, ומוכס להקדיש את הסכום
 כדלקמן:

לסוּמָה "קול יוצאי קרמניץ"	1,000 דולר
לסוּמָה קרן המילגות	500 דולר
למפרייה ריב"ל וליעדים אחרים	1,500 דולר
שטרם נקבעו	
ס"ה	<u>3,000 דולר</u>

~~~~~

יהושע בולברג

ביקורו של אורח פולני מבין גולי קרמניץ שכלונדון

Bawił w naszym kraju interesownie znany aktor filmowy p. Władek Sheybał,
 syn Prof. Szeybata z Liceum Krzemienieckiego. Pan Władek Sheybał
 przebywa stale w Londynie i obecnie uczestniczył w filmie koprodukcji
 Angielsko-Amerykańskiej - Izraelskiej - akcja którego odbywa się na
 terenie Izraela.

Pan Sheybał przywiozł w darze dla naszej biblioteki od Krzemieńczan w
 Londynie. Książkę pod tytułem "Kto ratuje jedno życie"

POLACY i ŻYDZI 1939-1945 r.

Kto ratuje jedno życie -

Ten jakby ratował cały świat

Taġmud Babilonski
 Traktat Sanhedryn

Z powodu nawału pracy p. Sheybał nie był w stanie się spotkać z szerszym
 gronem naszego Zarządu. Zdążył tylko zobaczyć nasz klub i był mocno
 wzruszony na widok fotomontaży naszego mlasta rodzinnego.

בקר בארץ שלנו. שחקן קולנוע ידוע יוצאי עירנו מר וולדק שחייבל, הבן של מרס' שחייבל שלימד בליצאוס בקרמניץ. מר שחייבל גר דרך קבע בלונדון וכעת השתחף בסרט של חב' מפיקה סרטים אנגלו-אמריקאית-ישראלית, ופעולתו של הסרט מתרחשת בארצנו. מר שחייבל הביא מיוצאי עירנו מלונדון עבור הספריה שלנו ספר בשם "מי שמציל נפש אחת..." פולנים ויהודים בשנות 1939 - 1945. המוטו של הספר: "מי שמציל נפש אחת - כאילו הציל עולם כולו" - תלמוד בבלי, סנהדרין ד' ה'. הספר תורגם לאנגלית ומכיל חומר רב, המבוסס על עובדות.

מר שחייבל היה מעוניין מאוד להפגש עם אנשי עירנו במועדון שלנו, היות שהיה בחכמיה גם לעשות צילומים ביפו העתיקה, אך כינחיים השחנו החכמיות וצילמו רק בירושלים וסביבותיה, ולוח הזמנים שלו היה מאוד דחוס, לכן הוא הספיק רק לראות במבט חסוף את המועדון שלנו, והתרגש מאוד כשראה את עירנו "בזעיר אנפין" המסתכלת עליו מהקירות של המועדון שלנו.

פסח ליסב

לקראת השלמת קרן המילגות

בחוברת י' שהופיעה בסוף 1972 פנינו בקריאה אל חברינו להקים קרן מילגות להנצחת זכר העיר קרמניץ וקדושיה. היום אחרי שחלפו שנתיים ורבע זכאי הארגון שלנו, לדעתי, להיות באה במפעל אנושי וחרבתי זה. העמדנו אז לעצמנו כמטרה לאסוף סכום של ששים אלף ל"י, והנה אנו יכולים עכשיו לברך על המוגמר.

החרומות הגיעו לסכום, שלמעשה אינו רחוק מהמטרה שהצגנו לפנינו, והוא - 47,432 ל"י, מזה מתבררנו בארץ - 23,173 ל"י, ומארה"ב - 24,259 ל"י. יבורכו התורמים על פעלם ושכר מצווה - מצווה.

כמי שצינו בחוברת י"א הוכנסו כל הכספים לאוניברסיטה, והם מוצמדים למדד יוקר המחיה. לסוף ינואר ש.ז. הגיעו הפרשי ההצמדה לסך - 29,974 ל"י, והסכום הכללי של הקרן באותו התאריך הוא - 71,356 ל"י.

הרביח שאנו מקבלים לפי ההסכם עם האוניברסיטה, והיא כולה קודש להקצבת מילגות, הצטברה לסוף ינואר ש.ז. בסך - 6,583 ל"י. אנו מעריכים שלסוף מאי - תקומה חלוקת המילגות - תגיע הריבית לסך - 8,500 ל"י בערך, ועם השתתפותה המקבילה של האוניברסיטה במתן מילגות יוכל הפסד הסכום ל- 17,000 ל"י. מזה יש להוריד את המילגה שניתנה על ידינו ב-1974 בסך - 2,500 ל"י, והפסד שיעמוד לרשותנו למתן מילגות בקיץ 1975 יגיע לכ- 14,500 ל"י. החסימו כבר שיחות מוקדמות עם אנשי האוניברסיטה על חוקרים ונושאי העבודות שאנו מוכנים לאשר מילגות עבורן, ועל זה יוחלט בקרוב בוועדה הסריטטית שלנו עם באי-כח האוניברסיטה.

מאד נעים לי להגיש לחברים דין וחשבון קצר זה ואחזור אולי על הדברים שבהם סימח את רשימתי בחוברת י"א, ביצענו מפעל תרבותי ואנושי - מצבה לקהילת קרמניץ, מפעל הנצחה לקדושה ולבני עירנו שנפלו מלחמת ישראל, אם חוצאות אלו יביאו לכך שהדור הבא אחרינו גם הוא "לא ישכח" - יהיה זה גמולנו.

ולבסוף. קבוצת יוזמים קטנה מטהלכת עם מחשבות על מפעל נוסף של ארגוננו, הפעם מכוון הדבר לבנים של יוצאי עירנו בלבד ולתועלתם, פרסים סרט הווגבו. כאשר יגיע הזמן נביא את מחשבותינו בפני חברי הארגון. כן יהי רצון.

דוד רפפורט, ניו יורק

מיט די קרעמעניצער אין ישראל

אויף מייןע דריי באזוכן אין ישראל - און בלויז דער ערשטער באזוך אין 1968 איז געווען פון א סוריס - איז מיין פארברענגן אין ישראל געווען פון א צייטוויליקן חושב, פון אמריל 1971 ביז אפריל 1972 האב איך געלעבט אין ישראל א גאנץ יאר. היינטיקס יאר, 1974, האב איך געאטעמט די "אזירא ד'ארץ ישראל" פון יולי ביז סעפטעמבער, און האב געפונען פריינדשאפט און ליבשאפט ביי מייןע קרובים און חברים פון קיבוץ "מענית". און ספעציעלע אפנהארציקע

הספריה ע"ש ריב"ל

חלפו כבר ממספר שנים מאז עשתה הספריה ע"ש ריב"ל את צעדיה הראשונים, ופה ניתן כבר לכרך בלב שלם על מפעל תרבותי חשוב ורב-ערך, הממשיך לגדול ולהתפתח, ואשר כבר במצבו הנוכחי יש בו משום ברכה רבה.

הספריה ע"ש ריב"ל, אשר נתרמה ע"י ארגון יוצאי קרמניץ למכון לחקר הספרות העברית ע"ש בן-ציון כ"ץ, הפועל במסגרת בית-המסר ליהדות של אוניברסיטת חל-אביב, ממוקמת לתה באוניברסיטה, בבית-החפוצות, והיא כוללת אוסף נכבד של ספרים עבריים מראשית תקופת ההשכלה ועד לתקופת החתירה. בין הספרים – חיבורים נדירים ויקרי-ערך, שאינם נמצאים בספריה המרכזית.

הספריה משרתת הן את חוקרי המכון והחוב למפרות עברית, והן את הציבור הרחב של תלמידי האוניברסיטה בכלל והחוב למפרות עברית בפרט. לספריה חשיבות תרבותית גדולה, במיוחד בימים אלו, בהם גוברת בקרב הנוער והצבור בארץ חיוש "חפוש השורשים", ועולה הצורך להעמיק ולכסס את מורשת התרבות העברית. והרי ראשיתה של המפרות העברית החרשה ותנועת החתירה הציונית כולה – כתנועת ההשכלה העברית! יתר על-כן: אין תרבות אמיתית נוצרת אלא מחוץ הצטרות רב-תקופתית, מחוץ רוחב יריעה ועומק זמן, מחוץ מפגש פורה בין הורה ועבר, בין פנים וחוץ. ספרות ההשכלה ינקה מחובות יהודית וממסורת עברית ארוכה מחד-גיטא, ומתתרבות האירופית מאידך גיטא, ובכוחו של מפגש פורה זה הניתה את הכסים לתרבות העברית החדשה.

הקמת הספריה המיוחדת ע"ש ריב"ל, המוקדשת למפרות ההשכלה, יש בה משום כלי-עזר חשוב להעמקה המחקר והידע של מפרות זו, ויש לכרך על התפתחותה הבלתי פוסקת של הספריה, בכמות וכאיכות שעליה אנו חייבים תודה בראש וראשונה למאמצים הבלתי נלאים של מר רוכל, בסיועם של חבריו לעבודה, מר ארגמן ומר ליטב ז"ל.

בימים אלה הולכים ונשלמים קימלוגה וסדורה של הספריה, שיקלו על החוקרים והלומדים וייקלו את השימוש בה. גם עיצובה האסתטי של הספריה שופר, לאחר שהוחקן שלם נאה, ובקרוב יוצב במקום מסלו של ריב"ל, מעשה ידינו של המסל אפשרי, שיהיה בו משום ציון נאה לדמותו של אוחו חוקר חשוב ולוחם גדול שהקמידה קרמניץ.

עוזי שביט

ראש המכון לחקר הספרות העברית

ע"ש בן-ציון כ"ץ

ליוסף וישימה אביר, ירושלים, להולדת נכדם, עדה, בח לדנה ומייק פלר, ביח זיח.

ומאשה ברשם, חולון, אלמנתו של אברהם ז"ל, לנשואי בנה מולה עם בחירת ליבו יעל.

לנחמה ביברמן-ביהם ובעלה, חידה, לנשואי בחם חגיח עם בחיר ליבה, עמיחי לבוטשקין.

ללאה ומשה בר-זיו (פידל), חיפה, להיוולד נכדם מיכל, בת ליצחק.

ליצחק (קיצו) גולצברג לנשואי נכדו רחל, בח למרדכי ועדה, משמר השבעה, עם בחיר ליבה עמי שמואלי.

לאברהם ושושנה גוקון, חיפה, להיוולד נכדם, בח למירה.

לשפרה והרצל וישניוב, בקיבוץ שריד, להולדת הנכדו התאומות שלומיכל, לבחם נירה ונחמיה דיין, נהלל.

לחיה ואברהם ווייס (זיגור) חיפה, לנשואי בנם יצחק עם בח"ל, רבקה לכיה לנגלייר ולהיוולד נכדם אריק בן ליצחק ורבקה ווייס.

למאיר וחיה זיגור, חיפה, להיוולד נכדם חמי ולהגיעו של נכדם רן בן אריה למצוות. ולהיוולד נכדם דנה, בת לגיורא ופנינה זיגור.

לעסי ולאברהם חסיד, מושב חרות, להולדת הנכדה שירי מבנם חנן.

לאברהם וחנה לנדסברג, חל-אביב, בהגיע נכדם עופר למצוות, בנם של צפורה ואברהם בגע.

ללאה צירלביץ-לופטין, גבעת-השלושה, לנשואי נכדה, עומר, מכנה בצלאל ואלדמע, עם בחירת לבו אסנת.

לדוד ומוניה צוקרמן, חיפה, להיוולד נכדם יובל בן לבתיה ושרא ברנץ ולהיוולד נכדם אמיר, בן לזאב וסימה צוקרמן.

לרחל זאבא קנלר, בהגיע בנם אריה למצוות.

למיכל ואלונה רייזמן, קרית חיים, לנשואי בתם אילנה עם בח"ל עמי.

ליצחק רוכל, ת"א, להולדת הנכד, יובל, בן לעידו ושרקה, אילת.

לרוח כץ, חיפה, להיוולד הנכדה ארזה, בת ליוסי ושלומית כץ.

ברכת מזל טוב לבני עירנו שבארדה"ב

ליצחק ווקמן, ניו-יורק, ולכל בני משפחתו, מיטב האיחולים בהגיעו לגבורות.

למנוחה ונתמן ליכס, וואשינגטון, לנשואי בתם שרה-בתיה עם בח"ל יחיאל מאיר.

מזל טוב צו די יוגנטלעכע באכע-זיידע העלען און יעקב וויינבערג, צום געבורט

פון זייער ערשט אייניקל, א מיידעלע, ביי זייער יוענגערן זון און שוור, וועלכער איז באאמערט פון דער אמעריקאנער רעגירונג אין וואשינגטאן. זייער

עלערער זון איז, א פראפעסאר אין'ס בן-גוריון אוניווערסיטעט אין באר שבע.

מזל טוב צו די גאלדענע חתונות פון דעם פרעזידענט און טרעזשורער פון דער

קרעמעניצע סאסיעטי אין ניו-יארק:

מאניא און עמנואל בראנפעלד, דארא און יעקב בארשאט

מאניא איז פון דער משפחה לערער פון קרעמעניץ, איר מאן איז א געבורענער

אין צוה, ישראל.

זיין אלעמען אונדזער ווארעמע ברכות פאר אריכות ימים און זיי זאלן ווייטער

פארלעבן זייערער גוט אקטיוויטעטן פארן אנדענק פון אונדזער באליבטער,

פארשניטענער שטאט.

יהושע גאלבערג - קרעמעניצער סאליאקן בענקען

די רעדאקציע פון "קול יוצאי קרעמעניץ" האט באקומן א בילד פון קרעמעניץ נאך דער מלחמה. דאס בילדל האט אונז צוגעשיקט א פולישע פרוי (א קרעמעניצער), וואס וווינט יעצט אין פוילן. אויף דער צווייטער זייט פון בילד, האט זי געשריבן א ליד פול מיט בענקשאפט צו קרעמעניץ.

ס'ר געבן דא די ליר אין אריגינאל, אויף פויליש און אין א פרייער איבער-זעצונג אויף יידיש.

Dla Kochanych ziomek z Krzemienca.

Każdy skądś przecież pochodzi.

Ten z Litwy, ten z Rumunji, ten z Łodzi.

A ja i Wy pochodzimy od młodu
z Krzemienieckiego grodu.

Z dolin, z olszyny i rzeki Dalekiej.

Można mnie stamtąd wyrzucić,

Mozna mnie kazac nie wrocić,

Mozna mnie z żywych wymazać,

wygnąć, przepędzić za płoty,

ale jak można zakazać tęsknoty?

סיינע ליפע קרעמעניצער לאנדסלייט געווינדעט...

"יעדער פון אונז שטאמט דאך פון ערגעץ

ווער פון ליטע, ווער פון רומעניע,

ווער פון לאדז אדער בראד,

אבער איך אין דו שטאמען פון געבוירן פון

קרעמעניץ דער שטאט.

פון די טאל, וועלדלאך און ווייסן טיין קען מען ס'ר ארויסווארפן..

ס'ר באפעל אהין זיך גיט אומקערן.

אויסמעקן מ'ך פון די לעבעדיקע

ס'ך פארטרייבן, איבער פלויע ווארפן...

אבער ווי קען מען די בענקשאפט פארבאסן???"

הלכו לעולמם!

י. רובל

פסח ליטב (ליטבק) ז"ל

(נפטר ביום 23.5.75, עקב החקף לב, בגיל 78)

נעדר משורחיינו אחר מחברינו הפעילים והנאמנים שהצטרף לפעילות במסגרת ארגון קרמניץ רק בשנים האחרונות והוכיח כושר רב, מעוף, יוזמה, חוש אחריות, כד בבד עם יחסי ריעות. תכונות אלה הוא הוכיח גם בשטחים חשובים ומגוונים שבהם פעל בכל מהלך חייו. מאז שליחתו לוורשה בשנת 1920 להכשיר את עלייתו של קבוצת החלוצים הראשונה מקרמניץ, ועד ליומו האחרון ממש.

מכין המפעלים של ארגוננו יש לזקוף לזכותו – הן

כיוזם והן כשותף לכיצוע – את ייעול הגבייה בשביל ק.י.ק. ע"י בנק הדואר, את קרן המילגות שלנו ע"ש ריב"ל ליד אוניברסיטת חל-אביב, את ההמכר עם האוניברסיטת בדבר "ספריית ריב"ל" ואח ההסכם בדבר קרן המילגות, את מגבית-הבזק לסוכה ק.י.ק. וכן את הרעיון בדבר ייסוד קרן מילגות מיוחדת בשביל הצאצאים של יוצאי קרמניץ, רעיון שסרם כוצע אך הוא דאג להכסיח מראש עבור פרויקט הומניטרי זה מכוס כסף מסויים.

אולם פעילותו ויוזמתו של ליטב השתרעו בשטחים נרחבים שמחוצה לארגוננו, ב"מנקס קרמניץ" (1954) מסופר על ראשית דרכו הציבורית בימי מלחמת העולם הראשונה: סיפולו כחיי ספר לפליטים שהתרכזו אז בקרמניץ, סיפולו בגן הילדים העברי וכן שליחתו לוורשה כנזכר לעיל. בהיותו כוורשה החבלט פסח הצעיר בכשרו הרב ובמסירותו למשימה, ונדרש ע"י מרכז החלוצי וע"י המשטר הארצישראלי לרחות לזמן מה את עלייתו ולסייע להם בחפקידיהם. הוא נעחר להפצרותו, ועלה ארצה רק בשנת 1929, והוא חבר נשוי אז לפוליה, שליוחה אותו בנאמנות לאורך כל חייו. כוורשה הוא השתלב בפעולות הג'וינט, ועם עלייתו ארצה התיישב בירושלים והמשיך גם כאן לעבוד כג'וינט.

לימים קיבלה מעולה זו דמות אחרת, עם יסוד "מלבן" (ראשי חיכות של מוסד לסיפול בעולים נזקקים), וליטב נחשב באורח טבעי למלבן, בתור סגנו של מר פסמן, מנהל המוסד. שם פעל הוא תקופה ארוכה ולמעשה מילא חפקיד של מנהל מלבן, מחמת העדרו של מר פסמן לעתים מזומנות. חפקיד זה פתח לפניו שדה פעולה נרחב כשטח הסוציאלי, שטח שהחאים מאין במוהו לאפיו ולחכונותיו של ליטב שהיה ביסודו אוהב הבריות ורוצה טובתם במלוא הכנות. מאידך, הסיל עליו חפקיד זה שליטה על צוות של אלמנים עובדים, שאף אח טובתם הוא דוש, וטבעי שהוא שצמו לא פעם ניגודים בין שני אלה - טובתם של הנזקקים לסעד לעומת טובתם וסיפוק תביעותיהם של העובדים. אך ליטב, בטקט הטבעי שלו וכאפיו, הטוב מצא עפ"י רוב אח דרך הביניים, ללא חיכוכים, ושימש כלפי העובדים כאישיות מחנכה.

עם צמצום היקף הפעילות של מלבן, בשל סעמים חקציביים, דאג ליטב שמוסדות העזרה (בחי זקנים, בחי חולים ועוד) לא ייסגרו אלא יועברו למסגרת הממשלה.

בהגיעו לגיל המרישה עבר ליטב לעבוד בייקא, מפעל המספל בעיקר בייסוד מושבי עובדים וסיפוחם. גם שם הוא פעל לכחילה בהדרגת מר פסמן ולאחר זה על אורחות הוא, בניהולו הכללי של הדירקטוריון שבלונדון. בין השאר הוא יזם ופיתח כמה מפעלים כלכליים משותפים לארגוני המושבים, וזכה להערכתם ולחיבתם. כשם שהיה ליטב אוהב הכריות כך היה הוא גם נאהב ע"י הכריות.

כד כבר עם פעילותו בחוקי חפקידיו היציבים, התפנה ליטב גם למפעליים ציבוריים אחרים, ביחוד מאז קום המדינה. זמן מה הוא שימש בזבד משרד הבטחון, ובין השאר עמד על כך שתונהג שם מלכחילה בקורת פנימית, מה שהציל משרד זה ברבות הימים מחלות חמורות. חפקידיו בג'וינס ובמלבן קישרו אותו עם חורמים בארה"ב. מפעם לפעם הוא גם ערך מסעות לארה"ב וכמה מפעלים צבוריים בארץ נעזרו ע"י כך.

חנח כי כך חניח ליטב את הבטים הכספי לייסוד "בית שלום עליכם", וכן ל"קרן שרת", אשר ריכוזה בתיווכו סכום של 7-8 מיליון דולרים, והקימה מפעל בירושלים לריסוי חולי סרטן.

והיה ליטב גם איש צבור ואיש דעים להתרועע, ובקשריו אלה הוא נעזר למען טובתם של פרטים ושל מפעלים ציבוריים. לימים הוא הוצרך למיסדר "בני ברית", ובמלאת לו 75 שנה נערכה לכבודו מסיבה חגיגית, בה הזדמן גם לי להיות נוכח, וראיתי כמה חיבה רחשו לו חברי המסדר (בלשונם - "האחים").

וכבר באחרית ימיו גילה ליטב שבסביבת מקום מגוריו עומד - כמעט שומם -
מועדון ע"ש אשכול ממעט מועצה פועלי תל-אביב, ובאותה שכונת - יד אליהו -
נמצאים מאות אחדות של פנסיונרים וסחם קשישים תחמרים מקום ריכוז.
הגיע אפוא ליטב לקשר עם ארגון הפנסיונרים ועם בעלי הדירה, והמועדון
הוכר בבית ועד לקשישים, וכיום הוא נמצא כבר בשלבים הראשונים להסתתרותו.

לפני שניט אחדות קנה פסח "אחוזת נחלה" בבית העלמין שבעפולה ובהחאס
לצוואתו נטמן שם.

השאר אשה, שלוש אחיות, שני גיסים, בן ובת, ונכדים

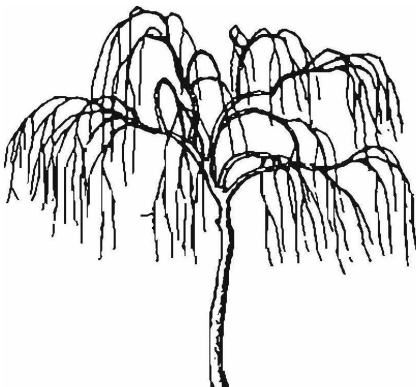

זוהי דרך החיים של פסח ליטב איש קרמניץ, בנו של ר' בנימין ליטוואק
ה"צוקערניק" (בעל חפשיית (מוכריות), שליד ה"קצאצקי בית מדרש".

בשנים האחרונות היה חולה לב אך את פעילותו לא זנח. היה הוא צנוע בהליכותיו,
על אף מעמרו הנכבד בעבודה ובחברה, וחתר רק להיטיב לבריות.

וכך נאמר בשעת הלווייתו: היה פסח אחד מל"ו צדיקים.

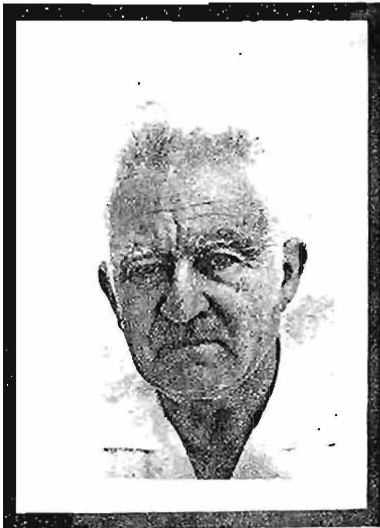
חבל על דאבריו ולא משחכחין. תנחומים למשפחתו.

א ר י ה ב ד ו ל ח

3.2.1975-25.2.1907
(עפ"י "עלי דסנה" מס. 627)

יה' חלקי אמכא, ענוי עולם, אלא' נכח
רוקמי חייהם הסתר... צלועי הגות ועליה
חולמים נעלמים, ממעט' דברים וארבי תכארת
ח.נ. ביאליק

ביום 3.2.75 הלך לעולמו אחרי מחלה
ממושכת אריה בדולח ז"ל, חבר קיבוץ
דפנה שהיה ידוע בכינויו "לייבל"...
יליד העיר קרמניץ, בנו של קריסטאל,
בעל חנות גדולה לחפצי ברזל ואביזרי
בנייה, לייבל גדל מנעוריו באוירה-
ציונית, אביו היה ציוני בלב ונפש,
חורס ביד רחבה לקרנות ציוניות, ואך
סבבי הוא הדבר שעם החברו הצטרף
לייבל לסניף "החלוק" שבעיר, וכעבור
זמן מה יצא להכשרה חלוצית בעיר
טרנופול, שם הועסק בסחנת קמח, ועם

חיסול "ההכשרה" בטרנופול - הועבר לקיבוץ "ההכשרה" ע"ש בורוכוב בעיר לוד.
וכשהגיע חורו לעלות (בשנת 1938) - מובן היה שעם עלייתו יצטרף לקיבוץ.
חחילה עבר כפרדסים שבגבעה מיכאל, נס ציונה, מטעם "הברעין" ובשנת 1939 היה
לייבל בין הראשונים שעברו מהגבעה להתישבות קבע בקיבוץ דפנה. ראשית עבודתו-
עקרת סידריות, סיקול, הכנת חצץ לסלילת הכביש, אך עד מהרה עבר לעבוד במטע
ובכרם, כולל חפירה בורות שהיחה נעשיה באוהם הימים בסוריה. בכל עבודות אלה
עשה לייבל בהספק גבוה, היה "הכנור הראשון" ובהגיע הזמן להרחיב את שטחי
עבודתו של הקיבוץ ולהקים בתוכם בית תרועת (לנעליים) - היה שוב לייבל בין
הראשונים שהתאזרו למשימה זו. וגם שם הגיע להספק גבוה.

אריה גדולח, הוא לייבל, חונן ע"י הסכע בפשטות, כנוח ואחווה. לא הלך בגדולות, השקיע אז כל כולו בעבודה ועשה את מלאכתו בנאמנות, כמסירות ובהתמדה. היה חבר השורה שכוחם בפשטותם ובהגשמה אישית, הלך בחלם העבודה ללא פקפוקים והרהורים, כדבר המובן סאליו, חי את חיי המסך ואהב אותם.

והיה לייבל אוהב את הסכע, וחש אז הסכע, באחד הימים הביא מבקע ברנר שחיל של קפה ושחל אותו בבינה שליך ביחו. ממגרח בנה סביב לשחיל, עטף אותו בשקים, לא חסך כל מאמץ והגה למרות האקלים הצפוני של רפנה - הצליח הוא לבדל את שחיל הקפה. וכוחב חכרו של לייבל: "בירכחי אוחו להצלחתו והוא כולו קורן מאושר".

בשנים האחרונות החרופה בריאותו ואח מבלו נש בשקט, מספר שבועות שכב על ערש-דוי בבית החולים בצפח עד שכרע ונדס.

השאיר אחריו את שרה רעייתו ושלושה בנים החיים ברפנה וממשיכים בדרכו.

י ה י ז ב ר ו ב ר ו ך .

סיק גולברג

קווים לדמותו של אינג' דוד בן ז"ל

קראנו לו, בקרמניץ כחיבה ובהערצה "דוסיא" וקשה מאוד להסחל למחשבה ש"דוסיא" כבר לא נמצא בינינו. כשכוחבים על דוסיא מצטיירה לפנינו דמות מלאה חיים, עם החיוך הנצחי אל הבריות, החגלמות של כל הטוב הטמון באופיו המיוחד, באורח חייו, בחרבותו ובנימוסיו, איש צנוע, נחבא אל הכלים, לא רודף כבוד, הומניסט.

דוסיא הופמן בגרמניה סזור מהנדס חשמלאי, ועבד שלוש שנים בפרים בחנות כח. לאחר זה הוא היה במשך 13 שנה האחראי על מערכת חנות החשמל בקרמניץ, מעורב בין הבריות והתחבב מאוד על בני עירו.

עם פרוץ מלחמת העולם השנייה, ברח לדוסיא ושם נפגש עם זאב (וואליה) שומסקי ועם מונק בן. שלושם נעצרו ע"י הרוסים שחשבו אותם למרגלים ורחפה עליהם מפש

סכנת מוות כי לא האמינו להם שהם אורחי קרמניץ שברחו מפני הגרמנים. הם ניצלו ממס בנס כאשר הצליחו לשכנע את הרוסים שהם חושבי קרמניץ לשעבר. אחרי שחרורם הגיעו לטשקנט ודוסיא קבל עבודה בבית-חולים גדול כאחראי על מערכת הרנטגן.

לא מעט עמד ברוסיה על פני חתום של יאוש בגלל החומר האנושי שאתם צריך היה לעבוד, אבל הוא התגבר על זה אודות לאמונה הגדולה והחקווה שבסופו של דבר יצליח לצאת משם. עם הקמת צבא אנדרם על אדמת רוסיה התביים דוסיא לצבא הזה, אתו עבר לאיראן, ושם - אודות לשליטתו בשפה האנגלית - גוייס לחיל האוויר האנגלי וגשלה להודו, שם הועבר לאנגליה והשתתף בפלישה לנורמנדיה. אחרי כיבוש נורמנדיה נשלח לצרפת כדי לעזור ל"רזיסטאנץ" ללחום בכובש הנאצי ולסייע בשחרור מחנות הריכוז.

על פעולותיו אלה קבל ממשרד הבטחון שלנו את אות הלוחם בנאצים.

ההורים של דוסיא ניצלו בפולין אודות לגיירתו מזוייפים, אחותו תמר ניצלה בצרפת ואחותו השניה רעיה עם בעלה ניצלו ברוסיה, זוהי איפוא כמעט משפחה יחידה שניצלה בשלימותה מבין רבבות משפחות שניספו בשואה. ההורים עלו ארצה מצרפת בשנת 1946 והצטרפו אל אחיו של דוסיא, שמעון, שהיה בארץ משנת 1934. אבל לדוסיא עצמו לא נחוו האנגלים לעלות, למרות שהוא שירת בחיל האוויר שלהם, והוא קיבל עבודה טובה באוסטרליה. בשנת 1951 נפטר אחיו שמעון, אז עלה דוסיא ארצה ונחקבל לעבודה במרכז קופת חולים, באותו התפקיד שמילא לפניו שמעון. כדאי לציין שהאחים כץ, קודם שמעון ואחרינו דוסיא, הקימו בקופת חולים מחלקה לחשמל, החולשה על כל מערכת החשמל בבתי החולים של קופת חולים.

דוסיא היה אדם מאוד אחראי ומסודר, והיה מסור לעבודתו עד כדי כך שכאשר יצא עם אשתו למיול לחוץ-לארץ, אז במקום לנות היה הולך מבית חולים לבית חולים לראות את החשגים החדישים בשטח החשמלאות הרפואית ובשבו ארצה היה עומד על זה שיכניסו את השיפורים האלה בבתי-חולים בארץ כדי שיוכלו לתת שרות רטואי יותר טוב לתולה.

אחרי שעבר את כל חבדיקות בביה"ח ולפני הניחות הגורלי שהה כמה ימים בבית, ואז באו לביתו העובדים האחראים בענף החשמל להתייעץ אתו והוא עוד נתן הוראות, איך ומה לעשות, דאג לכל פרט ופרט, וזכר באיזו מבירה נמצאת כל חכנית וחכנית.

למרות הפצרות אשחז הוא ראה את עצמו חייב לדאוג גם בזמן מחלחו שהכל יהיה בסדר.

דוסיא היה פטריוט גדול של ארצנו, עמד בפני כל הפיתויים מצד חברות חשובות לעבודה אצלן בשוויצריה ובאמריקה. חוץ ממומחיותו בחשמל, הוא שלט בכתב ובע"פ בשבע-שמונה שפות והודות לכך היה מבוקש מאד ע"י חברות קטנות שם עולמי.

דוסיא השאיר אשה ושתי בנות בארץ ושתי אחיות בחוץ לארץ.

י ה י ז כ ה ו ב ר ו ך .

יוסף זאלץ

מרדכי גולדנברג ז"ל

בן-עירנו מרדכי גולדנברג נפטר בביה"ח הממשלתי

בעכו והובא למנוחות ביום 4.4.75.

ממשפחה ענייה מוצאו. אימו הייתה מוזמנת בחור אופה

ומבשלת כחתונות. אחותו אסיל עבדה במשק בית בחור

עו זרת אצל משפחת אליהו פישמן בפרבר הדובנאי.

אחיו צלה, חסון וגבה קומה עבד בסבלות ובעבודות

אחרות.

מרדכי בן אברהם עבד בחור שוליה אצל החייט נורל

בעירנו קרמניץ. היה פעיל במפלגת הקומוניסטית

בקרמניץ ונדון ע"י השלטון הפולני למאסר, יחד עם

האחים רייז ואחרים, בגלל פעילות זו.

עם פרוץ מלחמת העולם השנייה, כאשר הצבא הרוסי נכנס לקרמניץ שוחרר מהכלא. אח שנות המלחמה כילה ברוסיה, הגיע ארצה עם צבא "אנדרט", השתתף בקרבות במלחמת השחרור בחזית ירושלים, לאחר שחרורו מצה"ל, עבר גלולים רבים ועבר בעבודות שונות. בלמוד היה, ללא משפחה או קרוב משפחה, כחוצאה ממשבר נפשי קשה אושפז למעלה מ-20 שנה בבית"ח בעכו.

בביקוריו החכופים בביחי שבעכו, בחקופת האישמוז, ובשיחותיו איחי, גילה זיכרון מלחי רגיל וזכר אנשים רבים מבני עירנו, התעניין כשלומם של בני עירנו והצטרף סאור שאינו יכול להיות בקשר אישי איחם.

כשנה האחרונה חלה הרעה במצבו הנפשי והגופני כאחד.

נפטר בטרם זמן והוא בן 58 בסך הכל. הובא לקבורה בבית הקברות בעכו.

י ה י ז כ ר ו ב ר ו ר .

★★★★★★★★

פסח קולר

לייב אפלבוים ז"ל

נפטר בספטמבר 1973

אחרי מלחמה קשה. לייב עלה ארצה מארגנטינה בשנת 1966. קדמו לכואו שחי הכנות שלו. אחת פהן הצטרפה יחד עם משפחה לקיבוץ חצרים והשנייה השתקעה עם משפחה בבאר-שבע, במ לייב עם אשחו, רחל, גרו שם. הם נחחו חנוח במקום, ממנה התפרנסו בכבוד.

מלבד אשחו ובנותיו עם ילדיהן השאיר אחינו לייב שחי אחריו ואח בארגנטינה, את האחות סוניה בברית-המועצות ואח אתוחי זינה, אשחו של פסח קולר, הגרה עם משפחה בפתח-תקוה.

חנחמינו לקרובי המנוחה ולידידיה.

ח נ ח ו מ י ק

ללאה (ליניצי) קלורמיון - לימוניק למות בעלה שרגא. השאיר אחריו שני בנים, בת ונכדים.

למשפחת שיממן, כפר מעש, ליד פתח-חקה, במות עליהם האיישה הנאמנה, האם והסבא המסורה, בת עירנו סוניה לבית שער. השאירה אחריה אח בעלה, 4 בנות, נכדים ואח בקישינוב.

למשה (מוניק) טרושינסקי, במות עליו אשחור רחל מהחקף לב בגיל 62. השאירה אחריה בת נשואה, שני בנים ונכדים, שתי אחיות וארבעה אחים גורודצקי, החיים כולם בישראל.

לרחל גוטמן-מהרשק, גבעת השלושה, במות בעלה בני מהרשק ז"ל.

ללאה לופטין-צירלביץ בגבעת השלושה, ולאחותה הינדה מראשון לציון, במות עליהן אחותן דבורה אחרי מחלה ממושכת.

לטליה ברקוביץ-ספר ראשון לציון, במות עליה בעלה חנוך ז"ל - השאיר אחריו מלבד אשחור טליה, בת, בן ונכדים.

לכל קרוביה וידידיה של שפרה בלבן, אלמנת ישראל בלבן ז"ל, בחו של חיים באקמער, שנפטרה בחל-אביב בגיל 77. השאירה אחריה בן בניו-יורק, בת נשואה בארץ ונכדים.

ברוריה וורר ז"ל נפטרה ביום 27.8.74 בגיל 62.

בחו של יהושע וורר שהיה ידוע בכינויו "שיע שולום" עלתה ארצה בשנת 1935 ועבדה רוב ימיה בקופת חולים בענף המשק. מילאה חפקידה בנאמנות ובחריצות והיתה אהודה על חבר העובדים בקופ"ח. נאמנה היתה גם לארגון יוצאי קרמניץ ומקפידה לבקר מדי שנה באזכרה, צנועה והגונה בהליכותיה ושמרה על יחסי ידידות טובה עם קרובי משפחתה וחוג מכרים צר. ערירית. בשנים האחרונות לחייה סבלה מדכאון נפשי ואושפזה בנתניה במוסד לחולי נפש. חלתה בסרטן המעיין, הועברה לביה"ח מאיר בכפר מאיר, נותחה, אך ללא הועיל.

נסמנה בבית הקברות שבחולון. נחזמינו לקרוביה טביח ריכל, ביברמן וד"ר אוירבך ולמכריה. ב ר ו ר ז כ ר ה .

למשפחת שניידר הענפה, בארץ וחז"ל, במותו של משה שניידר, מהגרם, שנהרג בחיפה בחאונת עבודה.

המגבית לטובה "קרן המילגות ע"ש ריב"ל"

(מסעם ארגון יוצאי קרמניץ, ווהלין)
ליד אוניברסיטת חל-אביב, עבור עבודות מחקר בספרות ההשכלה

עד ליום 1 במאי 1975 נתקבלו ונמסרו לבזכרות האוניברסיטה החרומות דלהלן:

לפי הרשימה שסודרמה בחוברת יא' של ק.י.ק. עמוד 17, נגבו עד 20.3.74 -
מאת 18 תורמים, יחידים וארגונים 27,914.- ל"י

19. מרגלית יוסף, חיפה 1,000.- "

20. האחיות והאח ברבר, גבעה ברנר וחיפה 800.- "

21. 12 תורמים שונים בארץ, חברי הועד ואחרים 620.- "

22. שניידר זאב, דטרויט, ארה"ב, 300.- (נוסף ל-300\$

הכלולים ברשימה הקודמת, ובס"ה 600.- \$) 1,798.- "

23. פרופסור שרץ כץ, ניו-יורק, 2500\$ (נוסף לסכום

1000\$ הכלול ברשימה הקודמת, ובס"ה 3500\$) 12,300.- "

24. מעזבונו של פרופ' זאב חסיד, ברקלי, ארה"ב 500\$ 3,000.- "

ס"ה 47,432.- ל"י

☆☆☆☆☆☆

הערה: לסכום חנ"ל נוספו, בהתאם לחוזה עם אוניברסיטת חל-אביב, סכומי הצמדה
למדד יוקר המחיה, וכן רביית. כמוסבר במאמרו של הח" פ. ליטב "לקראת השלמת
קרן המילגות" בעמוד 38 שבחוברת זו.

ד י ן - ו ח ש ב ו ן כ ס מ י ל ש נ י

ה כ נ ס ה

1 9 7 3		1 9 7 2		ו ס ע י פ י ה כ נ ס ה
יתרה להתחלף השנה				
881		395		כבנק השופלים, בחשבון עוברי חשב
96		531		בבנק הדואר
7.398	<u>6.421</u>	9.803	<u>8.877</u>	בדולרים, בחשבון פמ"ז, \$2113.37 x 4.20 ל"י
הכנסה מחברים בארץ				
962		1.144		דמי חבר ששולמו ביום האזכרה
2.001		1.027		כעד חובתו "קול יוצאי קרמניץ" ובקרולובים
-		300		לסוכה "ספריית ריב"ל"
100		191		לצרכי "סעד" - 136; לקרן סרסובה - 55
170		60		החזרת תלויות
15		6		רביית מבנה"ס
3.332	<u>84</u>	2.728	<u>-</u>	רביית ממליווה קצר מועד
הכנסה מחוצה לארץ - בדולרים				
		<u>1972</u>	<u>1973</u>	
		120	313	בשביל "קול יוצאי קרמניץ"
		75	-	בשביל "ספריית ריב"ל"
		150	100	לצרכי "סעד"
		300	-	למילגות
		140	86	לפעולות שונות של הארגון
		<u>52</u>	<u>70</u>	רביית עבוד דולרים בחשבון פמ"ז
		<u>837</u>	<u>569</u>	
2.390		3.515		
הכנסה מחוצה לארץ - בלירות ישראליות				
1.045		708		בשביל "קול יוצאי קרמניץ"
215		-		בשביל קרן סרסובה - פולין
<u>3.045</u>	<u>1.785</u>	<u>708</u>	<u>-</u>	סכומים עובדים ארה"כ נגד הוצאה מקבילה ב-1972
16.165		16,754		מן הכל

1972 - 1973 (בלירות שלמות)

ה ו צ א ה

1973	1972	סעיפי הוצאה
2.737	2.476	"קרל יוצאי קרמניץ"
145	1.540	ספריית ריב"ל
565	408	אזכרה לקדושי קרמניץ
1.146	594	סעד לנצרכים
		מילגה ע"ש שמואל שניידר ז"ל עבור עבודות מחקר
1.260	1.250	בספרות ההשכלה (עיין הכנסה מקבילה)
259	168	קבלת אורחים מחו"ל וישיבות הועד והמערכת
		<u>הוצאות ארגוניות</u>
209	145	שלפון
196	105	דואר
217	169	נסיעות
683	<u>82</u>	צרכי משרד
<u>61</u>	501	
		<u>הוצאות שונות</u>
300	440	הנהלת חשבונות, כשכר
301	187	הוצאות המגבית לקרן המילבות
25	7	לבנקים עבור ניהול החשבון
626	<u>1.785</u>	סכומים עוברים, ארה"ב, נגד הכנסה מקבילה ב-1973
<u>-</u>	2.419	
7.421	9.356	ס"ה הוצאה
		<u>יתרה לסוף השנה</u>
4.719	881	בבנק הפועלים, בחשבון עובר ושכ
36	96	בבנק הדואר
	6.421	בדולרים, חשבון סמ"ז
<u>8.744</u>	<u>7.398</u>	\$1525
<u>3,989</u>		\$ 944
<u>16.165</u>	<u>16.754</u>	סך הכל